

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

KATEDRA GEOGRAFIE

Markéta KRÁLOVÁ

SOUČASNÉ A ZANIKLÉ VODNÍ PLOCHY

SO ORP KROMĚŘÍŽ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: RNDr. Renata Pavelková Chmelová, Ph.D.

Olomouc 2013

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Markéta Králová (R10422)

Studijní obor: Učitelství geografie pro SŠ (kombinace BI-Z)

Název práce: Současné a zaniklé vodní plochy SO ORP Kroměříž

Title of thesis: Recent and extinct water areas (ponds and small water reservoirs) of SO
ORP Kroměříž

Vedoucí práce: RNDr. Renata Pavelková Chmelová, Ph.D.

Rozsah práce: 58 stran, 12 vázaných příloh

Abstrakt: Tato práce je zaměřena na zpracování a analýzu dokumentů, poznatků a informací o zaniklých a současných vodních plochách SO ORP Kroměříž. Teoretická část je zpracována na základně odborné literatury k danému tématu. Praktická část je rozdělena do tří částí, první je zaměřená na historické a zaniklé rybníky, další na vodní plochy k datu 31. 12. 1995 a poslední na vodní plochy k 31. 12. 2012. Součástí této práce jsou přiložené mapy a fotodokumentace.

Klíčová slova: rybník, rybníkářství, vodní plocha, SO ORP Kroměříž

Abstract: This bachelor thesis is focus on processing and analyzing of documents, findings and information about expired and current water areas SO ORP Kromeriz. Theoretical parts is based on scientific literature to define thema. Practical part is split to three parts. First part focuses on historical and expiry ponds, second part to water areas up to date 31. 12. 1995 and finally last one is focus on water areas up to date 31. 12. 2012. Attached maps and photo documetation is also part of this thesis.

Keywords: pond, fishing cultivation, water area, SO ORP Kroměříž

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením RNDr. Renaty Pavelkové Chmelové, Ph.D. a uvedla jsem všechnu použitou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne:

Podpis:

Poděkování

V první řadě patří mé poděkování vedoucí bakalářské práce RNDr. Renatě Pavelkové Chmelové, Ph.D za trpělivost, rady a připomínky při vypracovávání. Dále bych chtěla poděkovat Odboru životního prostředí, konkrétněji oddělení ochrany vod a prostředí v Kroměříži, za poskytnutí cenných materiálů. V neposlední řadě také rodině za podporu při studiu.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta KRÁLOVÁ**
Osobní číslo: **R10422**
Studijní program: **B1501 Biologie**
Studijní obory: **Geografie**
Biologie
Název tématu: **Současné a zaniklé vodní plochy SO ORP Kroměříž**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je zmapování zaniklých rybníků a malých vodních ploch ve vybraném povodí a analýza současného využití těchto ploch. Součástí práce bude terénní šetření zjišťující pozůstatky po zaniklých rybnících a malých vodních nádržích v krajině. Práce bude odevzdána v tištěné a elektronické verzi dle zásad pro zpracování na katedře geografie.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**

Rozsah pracovní zprávy: **5 000 - 8 000 slov**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Andreska, J. : Lesk a sláva českého rybníkářství. Nuga, Padov, 1997, 166 s.

Dubravius, J. : O rybnících, Nakladatelství ČSAV, Praha 1953

Lipský, Z. : Sledování změn v kulturní krajině. Česká zemědělská univerzita, Praha, 2000, 71 s.

Míka, A. : Slavná minulost českého rybníkářství. Orbis, Praha, 1955, 59 s.

Nezeda, V. : Z historie choceňského rybníkářství: 1888-1963. Choceň, 1963

Vlček, V. (ed) et al. : Zeměpisný lexikon ČSR - Vodní toky a nádrže. Praha: Academia, 1984. 316s.

Vorel, P. : Základy historické regionalistiky, Univerzita Pardubice, Pardubice 2005

Vrána, K. , Beran, J. : Rybníky a účelové nádrže, Vydavatelství ČVUT, Praha 2002

Historické mapové podklady: I., II., III. vojenské mapování, mapy stabilního katastru.

Další obecné i regionální literární prameny k fyzické geografii zájmového území a tématu bakalářské práce studované oblasti.

Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Renata Pavelková Chmelová, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **9. října 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 9. října 2012

OBSAH

1 ÚVOD.....	8
2 CÍLE PRÁCE A METODIKA	9
2.1 Cíle práce	9
2.2 Metodika	9
3 REŠERŠE ODBORNÉ LITERATURY	12
4 VYMEZENÍ A CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ	13
4.1 Fyzicko-geografická charakteristika	15
4.2 Socioekonomická charakteristika.....	17
5 HISTORIE RYBNÍKÁŘSTVÍ V ČR	18
5.1 Počátky rybníkářství, zlatý věk, období krize	18
6 VODNÍ PLOCHY V SO ORP KROMĚŘÍŽ.....	20
6.1 Historické rybníky z II. vojenského mapování	20
6.1.1 Současné využití území po zaniklých vodních plochách	21
6.1.2 Rozloha historických rybníků.....	22
6.1.3 Typy půd v oblasti historických rybníků.....	24
6.1.4 Výšková členitost oblasti historických rybníků	25
6.2 Vodní plochy k aktualizovanému stavu z 31. 12. 1995	27
6.2.1 Rozdělení vodních ploch	28
6.2.2 Rozloha vodních ploch	29
6.3 Vodní plochy k 31. 12. 2012.....	31
6.3.1 Rozdělení vodních ploch	31
6.3.2 Rozloha vodních ploch	32
6.4 Porovnání stavu rybníků na daném území v různých časových obdobích.....	34
ZÁVĚR	35
SUMMARY.....	36
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	38
ZDROJE.....	39
SEZNAM PŘÍLOH.....	42

1 ÚVOD

Rybníky, a vodní plochy celkově, jsou neodmyslitelnou složkou naší krajiny. Je známá dlouhá historie jejich vzniku, vývoje, kritického období i částečná snaha o jejich obnovu. Jsou plodem usilovné práce našich předků, kteří proměňovali části lesů na louky a pastviny a téměř všechny bažiny a mokřady na rybníky. V České republice zaujímají vodní plochy poměrně nízké procento celkové rozlohy, proto si musíme tohoto bohatství vážít a pečovat o něj (Kuklík, 1984).

Slovo „rybník“ vzbuzuje u populace představu rozlehlé vodní plochy, lemované nedotčenou přírodou. Je nutno si ale uvědomit, že rybníky mají i dalekosáhlý význam národohospodářský (Míka, 1955).

Po druhé světové válce začali lidé budovat na velkých řekách hráze a v pozdější době i na potocích. Tyto hráze sloužily k zadržování vody v údolních nádržích, kterou pak mohli využívat. Od rybníků se tyto nádrže lišily hlavně hloubkou a účelem, pro který byly vybudovány. Menší nádrže sloužily především jako zdroj pitné vody, větší pak, při vybudování vodních elektráren, jako zdroj energie a dále se daly využít i k rekreaci. Je nutné tyto nádrže budovat, aby udržovaly rovnováhu v přírodě tím, že zabrání nadměrnému odtoku vody a také kvůli narůstajícím požadavkům moderního života (Kuklík, 1984).

2 CÍLE PRÁCE A METODIKA

2.1 Cíle práce

Cílem bakalářské práce je mapování, analýza a dokumentace vodních ploch na území SO ORP Kroměříž, s hlavním zaměřením na historické rybníky z období II. vojenského neboli Františkova mapování (jejich velikost, typ půdy, současná podoba místa jejich bývalé lokace), vodní plochy k 31. 12. 1995 a dále k 31. 12. 2012 (jejich velikost, funkci). V práci je také zmíněna charakteristika území z fyzicko-geografického i socioekonomického hlediska a historie vzniku, zlomů a vývoje rybníkářství v Čechách a na Moravě.

Součástí této bakalářské práce jsou přiložené mapy, dokumentující analýzu současných historických a zaniklých vodních ploch v různých směrech a jejich fotodokumentace.

2.2 Metodika

Vzhledem k cílům této práce bylo nutné rozhodnout, jakou metodiku a jaké postupy zvolit k vypracování. První část této práce je zaměřena spíše na teorii a rešerši literatury.

Teoretická část je zaměřena na charakteristiku dané oblasti z obecného, fyzicko-geografického i socio-ekonomického hlediska a historii vodních ploch a rybníkářství v České republice a SO ORP Kroměříž.

V druhé části bylo nejprve nutné se zaměřit na konkrétní oblasti s výskytem rybníků, k čemuž dopomohla vrstva historických vodních ploch z II. vojenského mapování, poskytnutá katedrou geografie. Ovšem, i po poskytnutí této vrstvy, bylo nutno pracovat s mapami II. vojenského mapování, volně dostupnými z portálu oldmaps.geolab.cz, a porovnávat je se současnou ortofotomapou a hlavně s mapami katastrálního úřadu. Díky tomu byly získány údaje, o současném využití plochy na těchto historických rybnících, a dalo se určit, které vodní plochy jsou zaniklé a které dochované. Františkovo mapování probíhalo v letech 1836-1852 v měřítku 1 : 28 800.

Území SO ORP Kroměříž se podle II. vojenského mapování rozkládá na 9 mapových listech (O_8_V, O_8_VI, O_9_IV, O_9_V, O_9_VI, O_10_IV, O_10_V, O_10_VI, O_11_IV). V některých případech bylo špatně rozeznatelné, zda se jedná o vodní plochy či plochy s jiným pokrytím, proto bylo nutné dohledat tyto informace v literárních či elektronických zdrojích a komunikovat s obecními úřady, v jejichž katastrech se tyto plochy nalézaly. Většina obecních úřadů ale bohužel nemá tyto dokumenty a záznamy k dispozici.

Informace, o rozloze historických rybníků, půdních typech, na jejichž území se rozkládaly, a nadmořské výšce, byly vyčteny z podkladových map v prostředí ArcMap 10 s využitím podkladů Národního geoportálu INSPIRE – CENIA.

V kapitole, věnující se vodním plochám k aktualizovanému stavu z 31. 12. 1995, byly využity dokumenty poskytnuté Odborem životního prostředí v Kroměříži, konkrétněji oddělením ochrany vod a prostředí. Jedná se o Evidenci vodních ploch v okrese Kroměříž vydanou k roku 1992 a aktualizovanou k 31. 12. 1995. V této publikaci jsou shromážděny informace o vodních plochách na vymezeném území k danému roku.

K analýze v následné části, zabývající se vodními plochami k 31. 12. 2012, sloužily podklady z VÚV T. G. Masaryka a to konkrétně vrstva vodních nádrží, se kterou se dále pracovalo v programu ArcMap 10. Vodní plochy, které se v této vrstvě nenacházely, byly při zpracování doplněny do mapy a zpracovávány při analýze. K některým vodním plochám bohužel nebyly dostupné dokumenty, tudíž je jejich zařazení do kategorie určeno z ortofotomapy.

V obou kapitolách, věnujících se vodním plochám z vybraných let, bylo nutno rozřazení těchto ploch do 6 kategorií, kterými jsou: rybníky, vodní nádrže, zatopené uměle vytvořené deprese, koupaliště a požární nádrže, přirozené vodní plochy a ostatní umělé vodní plochy. Kategorií vodní nádrže jsou v této práci myšleny vodárenské přehradní nádrže a ostatní malé vodní nádrže vyjma rybníků. Zatopenými uměle vytvořenými depresemi jsou myšlena zatopená štěrkoviště, písničky, těžební jámy a zemníky. Přirozenými vodními plochami jsou odškrčená ramena řek, bažiny a mokřady zamokřené po převážnou část roku. Jako ostatní umělé vodní plochy jsou myšleny plochy vzniklé např. za retenčním účelem, čističky vod, vodní plochy využívané v zemědělských družstvech či průmyslových oblastech, odkaliště. Rybníky, uměle vytvořené a vypusti-

telné vodní nádrže, slouží, jak už z názvu vyplívá, převážně k chovu ryb, ale v menší míře je jejich funkce i ochranná, závlahová či akumulací.

Další významnou kapitolou je kapitola, která se věnuje porovnání dochovaných rybníků z období II. vojenského mapování s rybníky z roku 1995 a z konce roku 2012.

Veškeré přiložené mapy jsou vytvořené v prostředí ArcMap 10 s využitím podkladů Národního geoportálu INSPIRE – CENIA a vrstev z VÚV T. G. Masaryka.

3 REŠERŠE ODBORNÉ LITERATURY

Stěžejním a velice významným pramenem je dílo biskupa Jana Doubravia *O rybnících*, kde popisuje stručnou historii rybníkářství i chov ryb. Tato publikace poprvé vyšla roku 1547 s názvem „*Jani Dubravii de piscinis et piscium qui in illis aluntur*“ (O rybnících a rybách, které v nich žijí). Ve své době inspirovala mnoho pánů k rozvoji rybníkářství na svých panstvích.

Jako další se problematikou rybníkářství zabýval J. Andreska v díle *Lesk a sláva českého rybníkářství*. Tato publikace vydaná koncem 20. století vyobrazuje historii rybníkářství od počátků až do nedávné doby. Jedná se o velice hodnotnou publikaci, ve které je o vývoji rybníkářství značné množství informací, avšak opět se věnuje, z tohoto pohledu, pouze podstatně významnějším oblastem.

K lokalitě, již je věnována tato práce, nalezneme jen velice málo pramenů, z kterých lze čerpat informace o historických rybnících. Většina publikací týkajících se rybníkářství se věnuje převážně velkých rybníkářským oblastem, jako je například oblast Jižních Čech.

Z pohledu konkrétních oblastí vymezeného území bylo stěžejní dílo Františka Peřinky *Vlastivěda moravská*, ve kterém nalezneme historické informace o každé obci zvláště a hlavně o významných historických vodních plochách. Tyto informace byly ale převážně z období před II. vojenským mapováním. To jim ale neubírá na důležitosti, ba naopak, pomohly k představě vývoje rybníkářství v těchto krajinách.

V praktické části byla velice přínosná publikace *Evidence vodních ploch v okrese Kroměříž* z roku 1992 a aktualizována k 31. 12. 1995, která byla poskytnuta Odborem životního prostředí v Kroměříži, konkrétně Oddělením ochrany vod a prostředí. V této publikaci bylo možno nalézt převážnou většinu informací, týkajících se jednotlivých vodních ploch na daném území.

Další informace můžeme nalézt přímo v kronikách jednotlivých obcí, v místních muzeích a dalších archivních a odborných publikacích.

4 VYMEZENÍ A CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

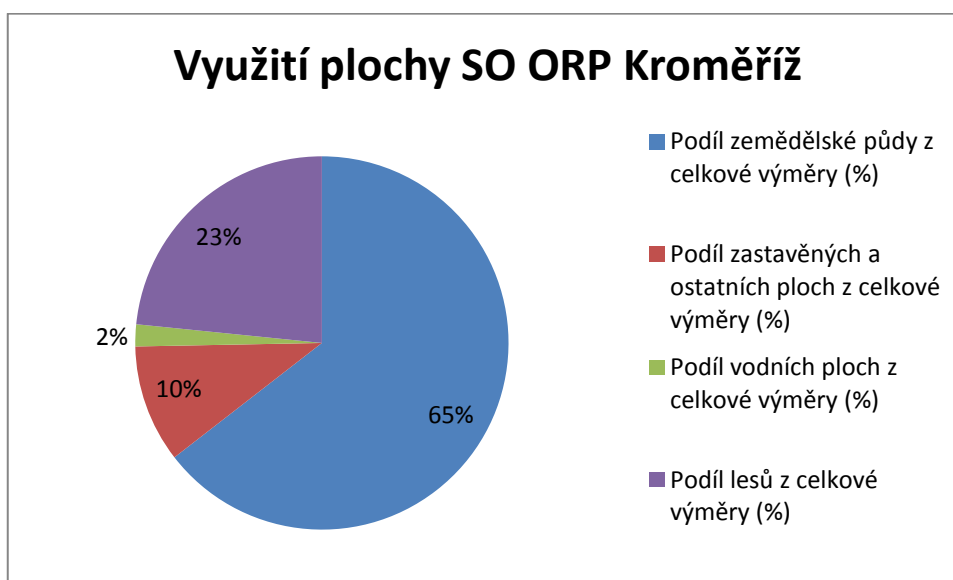
Z územně správního hlediska se SO ORP Kroměříž nachází na západě Zlínského kraje, jehož vznik se datuje k 1. lednu 2000. Zlínský kraj společně s Olomouckým náleží do vyšší územní jednotky Střední Morava, označovanou jako NUTS 2. Na obrázku č. 4.1 je vyobrazeno administrativní členění Zlínského kraje a SO ORP Kroměříž.

Obr. č. 4.1: Mapa administrativního členění Zlínského kraje a SO ORP Kroměříž

Tento správní obvod náleží do stejnojmenného okresu, který se skládá ještě z dalších dvou SO ORP a to z SO ORP Holešov a SO ORP Bystřice pod Hostýnem. Rozloha SO ORP Kroměříž činí 499,04 km², zaujímá tím 3. místo ve velikosti SO ORP v kraji a 1. místo v okrese. Toto zájmové území je tvořeno 46 obcemi, z nichž 5 má statut město a 1 obec statut městys.

Celková výměra SO ORP Kroměříž je 49 904 ha. Zemědělská půda tvoří 64,5% celkové rozlohy, lesy 23,4%, podíl zastavěných a ostatních ploch je 10,2% a vodní plochy tvoří 1,9% (viz obr. č. 4.2), což je velice nízké procento. V dnešní době ovšem dochází spíše k obnově a vzniku nových vodních ploch než k jejich zániku (ČSÚ, 31. 12. 2011).

Obr. č. 4.2: Využití plochy SO ORP Kroměříž (ČSÚ, 31. 12. 2011)

Největší podíl vodních ploch z celkové výměry obcí SO ORP Kroměříž je v obci Hulín a to 9,3%, dále v obci Kvasice 7%. Oproti tomu zabírají vodní plochy nejmenší výměru v obcích Nová Dědina a Vrbka a to pouze 0,1% z celkové výměry obcí. Další podrobnější informace o podílu vodních ploch v obcích správního obvodu jsou uvedeny v tabulce č. 1 v tabulkové příloze na konci této práce (ČSÚ, 31. 12. 2011).

4.1 Fyzicko-geografická charakteristika

Z hlediska přírodních podmínek se oblast SO ORP Kroměříž dělí na dvě odlišné části. Jedná se o nížinatou oblast Pomoraví, kde dosahuje hodnota nadmořské výšky kolem 190-200m a vrchovinná oblast Chřibů, kde se nachází nejvyšší vrchol této oblasti Brdo s nadmořskou výškou 587m. Georeliéf je zde nejvíce zastoupen členitou vrchovinou (19%) a pahorkatinou (17,8%). Východní částí SO ORP se táhne plochá poříční krajina Hornomoravského úvalu. Jedná se o typickou zemědělskou krajinu s převládajícími dlouhými mírnými svahy a s nevelkými lesními porosty (Motalová, 2006).

Z geomorfologického hlediska se jedná o provincii Západních Karpat a její subprovincie Vněkarpatské sníženiny a Vnější Západní Karpaty, které vznikly Alpsko-himalájským vrásněním v období třetihor (Demek, 2006).

Do subprovincie Vněkarpatské sníženiny náleží oblast Západních Vněkarpatských sníženin, kde se jedná o Hornomoravský úval, konkrétně jeho část Holešovskou plošinu, která zasahuje do severo-východní části SO ORP Kroměříž (Demek, 2006).

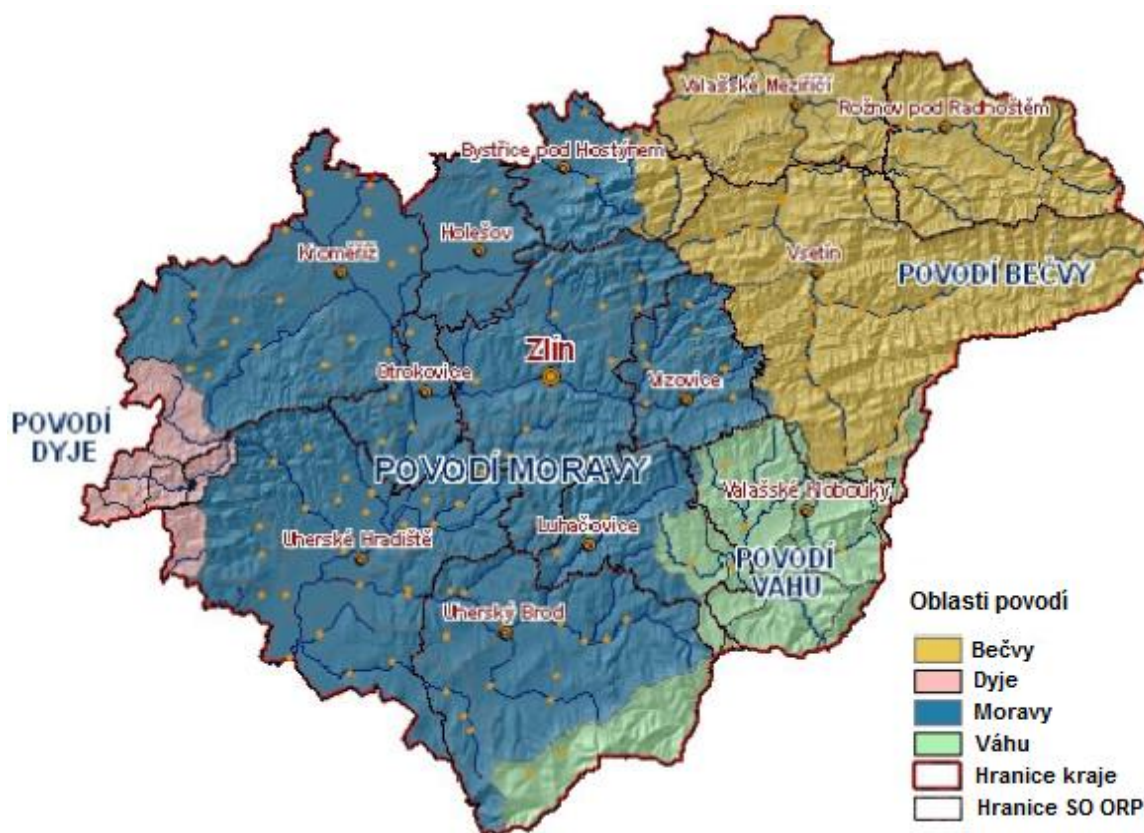
U subprovincie Vnějších Západních Karpat se jedná o oblast Středomoravských Karpat, konkrétněji o Litenčickou pahorkatinu a její části – Bučovickou pahorkatinu, Orlovickou vrchovinu a Zdouneckou brázdou, dále se jedná o Chřiby a zde o Stupavskou a Halenkovicickou vrchovinu (Demek, 2006).

Oblast spadá do úmoří Černého moře. Z velké části se jedná o území náležící do povodí Moravy, menší část jižního až jiho-západního území náleží do povodí řeky Dyje. Na obrázku č. 4.1.2 jsou vyobrazeny oblasti povodí Zlínského kraje.

Do povodí Dyje patří oblasti odvodňované řekami Litava a Kyjovka, jedná se o jiho-západní oblast SO ORP Kroměříž. Obě tyto řeky pramení v oblasti Chřibů. Litava je významný vodní tok, pramenící jihovýchodně od Cetechovic ve výšce 494 m n. m. a odvodňující část Chřibů mezi Cetechovicemi a Střílkami, její přítok Litavka poté oblast od Litenčic jižním směrem.

Druhý významný tok povodí Dyje – Kyjovka odvodňuje velkou část Chřibů a oblast Koryčanska. Kyjovka je významný vodní tok, pramenící v Chřibech pod vrcho-

lem Brdo ve výšce 518,25 m n.m. a ústí zleva do Dyje u státní hranice ČR – Rakousko (HYDROPROJEKT, 2007). Na této řece se také nachází významná vodní nádrž vymezené oblasti a to v. n. Koryčany, která zásobuje pitnou vodou celou oblast Kyjovska.

Obr. č. 4.1.1: Oblast povodí ve Zlínském kraji (Hydroprojekt, 2007)

Do povodí řeky Moravy spadá převážná část vymezeného území. Nejvýznamnějším tokem je zde samotná řeka Morava protékající východní částí přes centrum správního obvodu Kroměříž. Morava přitéká do oblasti na severu v blízkosti Bezměrova a opouští ji v blízkosti Otrokovic. Významnými přítoky na tomto území jsou Haná, Kotojedka, Malá Bečva, Moštěnka a Rusava. Řeka postupem času vytvořila rozsáhlou údolní nivu (Středomoravská niva). Dnes je koryto řeky Moravy částečně uměle upraveno a usměrněno.

Řeka Morava pramení v oblasti pod vrcholem Kralického Sněžníku v nadmořské výšce 1380 m n. m. Celková délka řeky Moravy na území České republiky dosahuje 284,5 kilometrů (Povodí Moravy, 2010-2013).

V minulosti bylo na území SO ORP Kroměříž mnoho rybníků, které však byly proměněny na úrodná pole nebo louky. Nejznámějšími rybníky současnosti jsou Zá-

mecký rybník u Chropyně, který tvoří i s pobřežními porosty NPP Chropýňský rybník o celkové výměře 24,09 ha, další je soustava čtyř rybníků jižně od Hulína u obce Záhlinice – Svárovský (105 ha), Doubravický (54 ha), Pláňavský (44 ha) a Němčický (14 ha), (Štefáček, 2010).

Podle Quittovy klasifikace podnebí se vymezené území rozkládá v oblasti mírně teplé a v oblasti teplé. Mírně teplé oblasti jsou v místech pahorkatin a vrchovin, teplou oblast nalezneme ve východní části SO ORP Kroměříž v místech, kam zasahuje Hornomoravský úval (Tolasz, 2007).

4.2 Socioekonomická charakteristika

Správní obvod ORP Kroměříž spravuje 46 obcí, jejichž plocha je rozdělena do 85 katastrálních území. Počtem spravovaných obcí se jedná o druhý největší správní obvod v kraji. Počet obyvatel k 1. 1. 2013 činil 69 780, z toho muži 33 886 a ženy 35 894 (ČSÚ, 2013).

Průměrný věk obyvatelstva v této lokalitě byl za rok 2011 vypočten na hodnotu 41,7 let a index stáří dosahoval hodnoty 119,5, z čehož plyne, že je zde více obyvatel starších 65 let než obyvatel ve věku 0-14 let. Sňatků v SO ORP Kroměříž bylo v roce 2011 uzavřeno na 306 a rozvedeno bylo 204 párů. Po přepočtení dosahoval počet rozvodů na 100 uzavřených sňatků hodnoty 66,7 (ČSÚ, 2013).

Z ekonomického hlediska se jedná o správní obvod s 3. nejvyšší mírou nezaměstnanosti v kraji, která činila v roce 2011 11,31%. V oboru zemědělství, lesnictví a rybářství pracovalo v daném roce 4,4% obyvatelstva, v průmyslu celkem 14,8%, ve stavebnictví 12,5% a velkoobchod, maloobchod, oprava a údržba motorových vozidel zaměstnávali 22,5% obyvatelstva (ČSÚ, 2013).

5 HISTORIE RYBNÍKÁŘSTVÍ V ČR

S rybníkářstvím a budováním nádrží je spojena dlouhá historie, která sahá až k samotným počátkům lidské civilizace. Nejprve bylo využíváno přírodních vodních ploch a s rostoucí zručností byly budovány vodní plochy umělé, které byly využívány hlavně k samotné obživě a později i k rekreaci. Další významnou funkcí vodních ploch je zadržování dešťové vody, zabraňování nadměrnému odtoku, ale i ochrana před zaplavováním.

5.1 Počátky rybníkářství, zlatý věk, období krize

Kdybychom chtěli sledovat počátky rybníkářství, museli bychom se věnovat archeologickým nálezům, které nám dokládají primitivní způsoby rybolovu už před tisíci lety.

První poznatky o rybářství pocházejí již z 11. století, kdy se začalo rozvíjet rybářství jako velice výnosný zdroj obživy, avšak ještě nebylo známo účelné budování nádrží či rybníků pro chov ryb. Jednalo se pouze o přírodní vodní plochy a koryta řek, které dávaly lidem omezenou možnost rybolovu (Míka, 1955).

Doklady ale hovoří o skutečném rybářství až od 13. století, kdy docházelo k záměrnému vytváření menších rybníků přehrazováním vodních toků. Tyto hráze však nebyly dostatečně široké ani vysoké, aby vydržely větší nápor vody. Proto stavitelé stavěli své hráze zpravidla na horních tocích, kde voda nenabývala velké síly (Míka, 1955). Za první období, kdy docházelo k rozsáhlému budování rybníků, můžeme považovat období za vlády Karla IV, který poskytoval finance na jejich výstavbu (Kuklík 1984). A protože rybníkářství nepotřebovalo velké udržovací náklady ani mnoho pracovních sil, kterých byl po dlouhých válkách nedostatek, jednalo se o výrazný zdroj financí. Proto za hlavní období rozkvětu českého rybníkářství považujeme období od poloviny 15. století, kdy došlo k velice výraznému nárůstu nově zakládaných rybníků (Dubravius, 1953).

Většina rybníků založených na našem území tedy pochází z období druhé poloviny patnáctého století a ze začátku století šestnáctého, což je období vlády Jagelonců.

Toto období je nazýváno „zlatým věkem rybníkářství“. V těchto letech se v českých zemích postavilo přibližně 25 000 rybníků, jejichž výměra činila cca 77 000 ha. Avšak o spoustě malých se nedochovaly žádné záznamy (Andreska, 1997).

K prvním problémům docházelo již při samotné výstavbě rybníků, kdy docházelo k nechtěnému zaplavování okolní půdy. Dále docházelo k častým protrhnutím hrází, protože v těchto dobách nebyla dostupná tak vyspělá technika jako je dnes. Ve druhé polovině 16. století nastal nový problém, kterým byl přebytek ryb. Projevila se konkurence levnějších mořských ryb a jiných potravin z panských velkostatků a tím zlatý věk českého rybníkářství skončil. Postupně tedy docházelo k zarůstání rybníků či k jejich zabahňování. Čímž došlo k jejich velice výraznému úbytku (Andreska, 1997).

K úplnému mizení rybníků docházelo během 18. století, kdy je jejich majitelé nechali přeměnit na pole a louky z důvodu změny orientace zemědělské výroby. Rolníci využívali každý dostupný kousek půdy, včetně těch po zaniklých rybnících. Úmyslem však nebylo tyto rybníky rušit nastálo. Jakmile začala být půda na jejich ploše nerentabilní, byla plánována jejich obnova. Od rušení rybníků bylo ale v 19. století upuštěno, protože bylo vidno, že zamokřená půda po rybnících je přeci jen méně výnosná než samotný rybník. Koncem 16. století byla plocha rybníků na našem území třikrát až čtyřikrát větší než v dnešní době (Andreska, 1997).

6 VODNÍ PLOCHY V SO ORP KROMĚŘÍŽ

V oblasti Kroměřížska nalezneme množství historických a zaniklých rybníků, z nichž některé patřily mezi velice významné, jako např. rybníky v oblasti Chropyně či Kroměříže.

Rybníky na Kroměřížském panství začal budovat v 15. století biskup Stanislav Tuří (1497-1540). Návodem mu sloužily rady sekretáře a pozdějšího biskupa Jana Doubravského, jenž napsal na svou dobu znamenitý spis o rybnících a rybách. Roku 1606 bylo na tomto panství 6 velkých rybníků a několik menších. V první polovině 18. století zbyl jen rybník Hořenuše za Podzámeckým parkem, ostatní byly r. 1750 přeměněny v pole a louky. Ovšem v druhé polovině tohoto století byly některé rybníky znovu napuštěny a rybníkářství se začalo opět dařit (Peřinka, 1911).

Chropynské rybníky byly založeny přibližně v době, kdy v Chropyni vládli pánové rodu z Ludanic. První zmínky o těchto rybnících pochází z roku 1569. Rybník Hejtman byl pravděpodobně pojmenován po Václavovi z Ludanic, který byl zemským hejtmanem markrabství Moravského. Poddaní měli k těmto rybníkům značné povinnosti. V období 17. století bylo na panství několik rybníků, rybník Hejtman, Starý pod tvrzí, Plešovský, Vlkošský, Nadýmač, rybník Hanušovický a spousta menších rybníčků. K roku 1911, kdy byla sepsána Vlastivěda moravská, ze které pochází tyto informace, byl dochován pouze rybník zvaný „Starý pod chropynským zámkem“. Na půdě bývalého rybníka Hejtman se Moravská zemědělská rada pokoušela nalézt rašelinu, ale bez výsledků (Peřinka, 1911).

V mapě z 31. 1. 1792 byla naposledy zaznamenána nejvýznamnější trojice rybníků v oblasti Chropyně, a to rybník Hejtman, dnešní Zámecký a Plešovský. Hejtman a Plešovský zanikly úplně a téměř 2 ha Zámeckého byly zavezeny a dnes se v těchto místech rozkládá park (Fišer, 1990).

6.1 Historické rybníky z II. vojenského mapování

Z porovnání vodních ploch z map II. vojenského mapování se současnou mapou bylo zjištěno, že se na území SO ORP Kroměříž nacházelo přibližně 43 historických vodních ploch. V převážné většině došlo k jejich úplnému zániku, protože

s narůstajícím počtem obyvatelstva bylo nutno zajistit větší plochu zemědělské i obytné půdy. Půda byla po zavezení rybníků dočasně velice úrodnou. V několika případech, konkrétně 16, došlo během 19. a 20. století k jejich obnově či úpravě jejich rozlohy a tyto plochy jsou zachovány dodnes.

Největší a nejvýznamnější vodní plochou je dochovaný chropýňský Zámecký rybník, jehož rozloha činila v období II. vojenského mapování 25 ha a nynější rozloha činí necelých 20 ha. Naopak nejmenšími vodními plochami této oblasti, jejichž rozloha byla od období II. vojenského mapování upravena, jsou vodní plochy v blízkosti chropýňského rybníku Hejtman.

6.1.1 Současné využití území po zaniklých vodních plochách

Tato kapitola se zaměřuje pouze na 27 zaniklých rybníků. Zbylých 16 bylo dochováno do současnosti, pouze se změnila jejich rozloha.

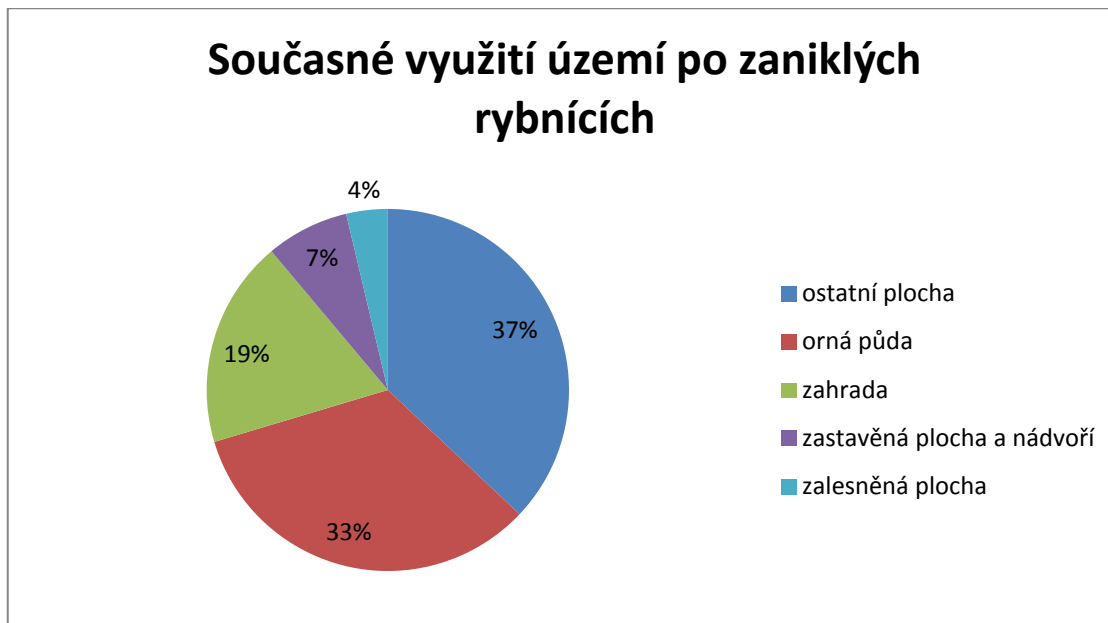
V následující tabulce č. 6.1.1.1 jsou shrnuty kategorie využití území na plochách zaniklých rybníků. Jedná se o 5 kategorií – orná půda, zastavěná plocha a nádvoří, zahrada, zalesněná plocha a ostatní plocha, která zahrnuje na tomto území ostatní komunikace, zeleň, neplodnou půdu a manipulační plochu.

Tab. č. 6.1.1.1: Současné využití území na plochách zaniklých rybníků

Současné využití	Počet
Orná půda	9
Zastavěná plocha a nádvoří	2
Zahrada	5
Zalesněná plocha	1
Ostatní plocha	10

Nejvíce rybníků by zahrnovala kategorie vodní plocha, protože tyto rybníky ovšem nelze nazvat jako zaniklé, nejsou zahrnuty do tabulky. Další nejpočetnější kategorií je ostatní plocha, kam spadá 10 zaniklých vodních ploch. Kategoriemi, které jsou v tomto případě nejméně početné, jsou zalesněná plocha a zastavěná plocha a nádvoří, které tvoří pouze nízké procento z celkového počtu.

Na následujícím obr. č. 6.1.1.1 je názorně ukázáno procentuální zastoupení jednotlivých kategorií využití území po zaniklých rybnících.

Obr. č. 6.1.1.1: Grafické znázornění současného využití území po zaniklých rybnících

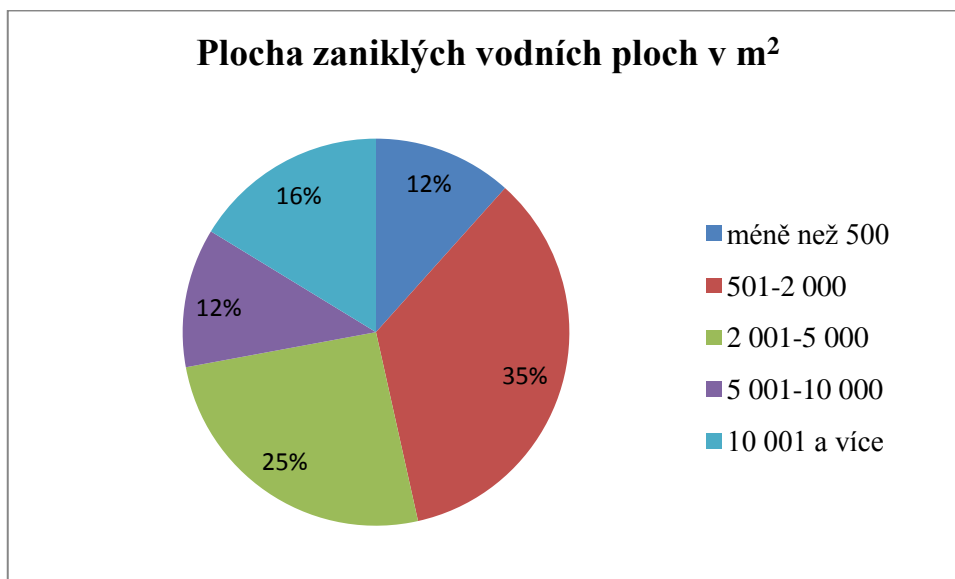
6.1.2 Rozloha historických rybníků

Dalším úkonem analýzy historických vodních ploch bylo vyhodnocení rozlohy všech historických rybníků. Rozlohy těchto 43 rybníků byly rozděleny do 5 kategorií, které jsou vyobrazeny v tabulce č. 6.1.2.1. Nejpočetnější je kategorie s rozlohou mezi 501 a 2000 m², kterou má 15 historických rybníků.

Tab. č. 6.1.2.1: Rozloha historických rybníků

Plocha v m ²	Počet
méně než 500	5
501-2 000	15
2 001-5 000	11
5 001-10 000	5
10 001 a více	7

Obrázek č. 6.1.2.1 názorně vyjadřuje poměr mezi jednotlivými skupinami. V procentuálním zastoupení zaujímají rybníky s rozlohou 501-2 000 m² 35% a nejméně zaujímají s rozlohou menší než 500 m² a 5001 – 10 000, pouhých 12%.

Obr. č. 6.1.2.1: Procentuální zastoupení historických rybníků dle rozlohy

Největších rozlohy dosahoval Zámecký rybník v Chropyni, jehož rozloha činí téměř 26 ha se výrazně liší od ostatních vodních ploch na sledovaném území. Žádná jiná historická vodní plocha ve správním obvodu nedosahovala svou plochou ani zdaleka této hodnotě.

Na obrázku č. 6.1.2.2 je zobrazena velikost Zámeckého rybníka v Chropyni z období II. vojenského mapování a velikost současného rybníka. Je zde znatelný rozdíl, protože téměř 3 ha byly zavezeny hlínou.

Obr. č. 6.1.2.2: Vyobrazení rozlohy současného a historického Zámeckého rybníka v Chropyni (Podklad: Geoportal CENIA - ortofotomapa)

6.1.3 Typy půd v oblasti historických rybníků

Dalším úkonem při analýze historických rybníků bylo zjišťování, jaký půdní typ dle TKSP (Taxonomického klasifikačního systému půd) se v místě jejich bývalé (u některých stále současné) lokace vyskytuje. Tyto údaje jsou shrnuty v tabulce č. 6.1.3.1.

Tab. č. 6.1.3.1: Typy půd v oblasti historických rybníků

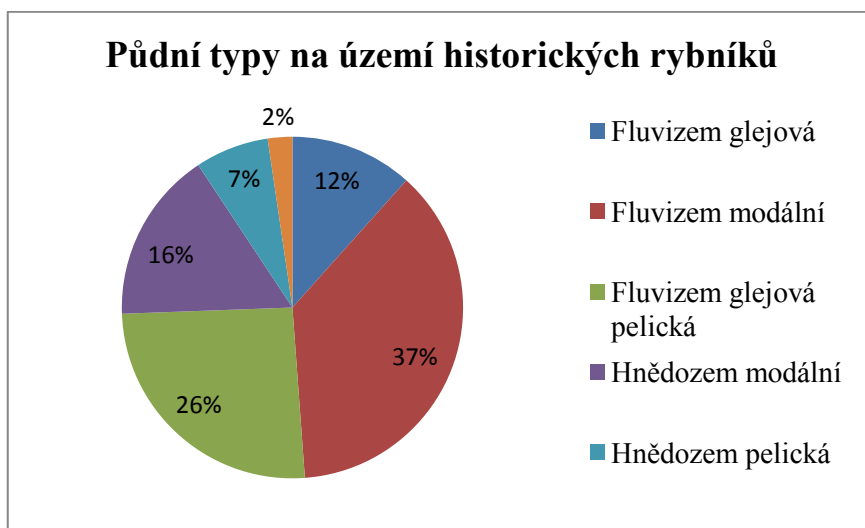
Půdní typ	Půdní subtyp	Počet historických rybníků	Celkový podíl
Fluvizem	glejová	5	12%
	modální	16	37%
	glejová pelická	11	26%
Hnědozem	modální	7	16%
	pelická	3	7%
Luvizem	modální	1	2%

Nejčastějším půdním typem, zastoupeným na území historických rybníků SO ORP Kroměříž, byla fluvizem a to konkrétně subtypy modální a glejová pelická. Fluvizem je půda říčních niv, která vzniká pravidelným zaplavováním a ukládáním sedimentů. Proto bylo na této půdě v blízkosti vodních toků nejjednodušší budování vodních ploch, díky souměrnému a pravidelnému zásobování vodou.

Jelikož se jedná o oblast s převahou plochých až členitých pahorkatin, je nutno zmínit i hnědozem, která je pro tyto oblasti typická a tvoří, se svými subtypy, druhou nejpočetnější skupinu. Pouze v jednom případě se jedná, v místě historické vodní plochy, o luvizem, které je také typická pro rovinatý a mírně zvlněný terén pahorkatin.

Obrázek č. 6.1.3.1 nám graficky zobrazuje procentuální podíl jednotlivých půdních typů. Nejvýraznější podíl tvoří již dříve zmiňovaná fluvizem modální, naopak pouhá 2 % tvoří luvizem modální.

Obr. č. 6.1.3.1: Grafické znázornění procentuálního zastoupení půdních typů

6.1.4 Výšková členitost oblasti historických rybníků

Při analýze území historických rybníků bylo také nutno zjistit výškovou členitost a do které ze čtyř vytvořených kategorií, dle nadmořské výšky, spadá. K tomu bylo využito podkladových map v prostředí Arc Map.

Nejprve byly tyto rybníky rozděleny do kategorií podle výškové členitosti. V oblasti SO ORP Kroměříž se jedná pouze o dvě kategorie a to historické rybníky v rovinaté oblasti, která je vymezena méně než 200 m n. m. a v oblasti plochých pahorkatin, kdy se jedná o nadmořskou výšku mezi 200 a 450 m n. m. Rovinatá oblast se týká hlavně oblasti Hornomoravského úvalu v severovýchodní části správního obvodu, konkrétněji oblast v blízkosti obcí Chropyně a Hulín.

V oblasti rovin se nacházelo v období II. vojenského mapování 19 rybníků, ale všechny tyto plochy mají nadmořskou výšku při těsné horní hranici. V oblasti plochých pahorkatin se jedná o 24 rybníků. V přepočtu se nacházelo 44% historických rybníků v oblasti rovin a 56% v oblasti plochých pahorkatin, jak nám ukazuje následující tabulka č. 6.1.4.1.

Tab. č. 6.1.4.1: Počet historických vodních ploch dle výškové členitosti území

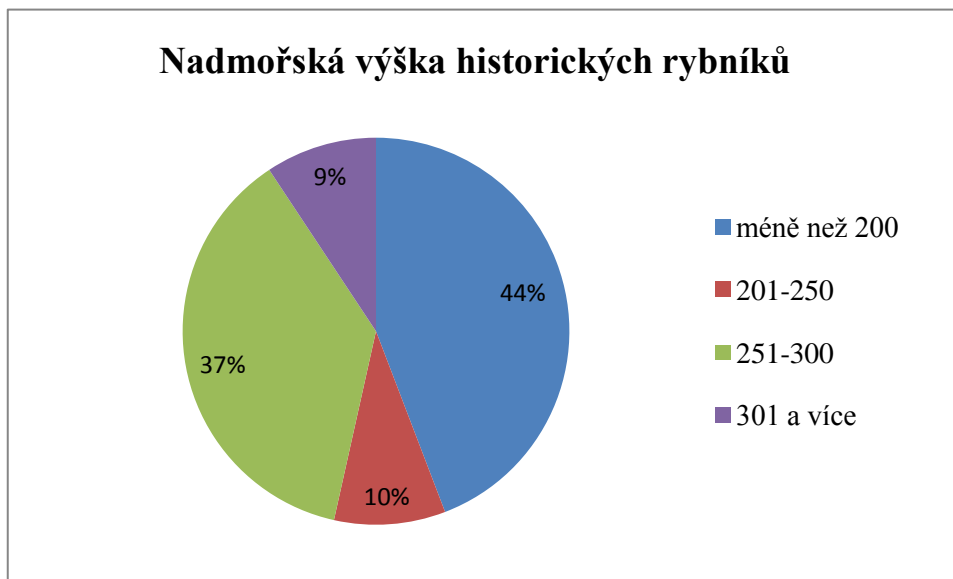
Výšková členitost	Počet	Procentuální podíl
Rovina 0-200 m n. m.	19	44%
Plochá pahorkatina 200-450 m n. m.	24	56%

Při rozdělení vodních ploch do kategorií s užším rozpětím nadmořských výšek vyplynulo, že nejvíce vodních ploch se rozkládalo ve výškách menších než 200 m n. m., ale v těchto případech se jedná o nadmořskou výšku nižší pouze v jednotkách. Druhou nejpočetnější kategorií je poté oblast v nadmořských výškách mezi 251-300 m n. m. Celkový přehled kategorií je shrnut v tabulce č. 6.1.4.2. Nenalezneme zde žádné výraznější rozdíly v nadmořských výškách.

Tab. č. 6.1.4.2: Počet historických vodních ploch dle nadmořské výšky

Nadmořská výška (m n. m.)	Počet
méně než 200	19
201-250	4
251-300	16
301 a více	4

Grafické vyjádření, nadmořských výšek těchto historických rybníků, je patrné na následujícím obrázku č. 6.1.4.1.

Obr. č. 6.1.4.1: Procentuální zastoupení historických rybníků dle nadmořské výšky

6.2 Vodní plochy k aktualizovanému stavu z 31. 12. 1995

K roku 1992 se, dle Evidence vodních ploch v okrese Kroměříž, nacházelo na území SO ORP Kroměříž 114 vodních ploch. Cílem bylo rozdělit tyto vodní plochy do 6 skupin, kterými jsou: rybníky, vodní nádrže, zatopené uměle vytvořené deprese, koupaliště a požární nádrže, přirozené vodní plochy a ostatní umělé vodní plochy. Kategorii vodní nádrže jsou v této práci myšleny vodárenské přehradní nádrže a ostatní malé vodní nádrže vyjma rybníků. Zatopenými uměle vytvořenými depresemi jsou myšlena zatopená šterkoviště, písničky, těžební jámy a zemníky. Přirozenými vodními plochami jsou odškrčená ramena řek, bažiny a mokřady zamokřené po převážnou část roku. Jako ostatní umělé vodní plochy jsou myšleny plochy vzniklé např. za retenčním účelem, čističky vod, vodní plochy využívané v zemědělských družstvech či průmyslových oblastech, odkaliště. Rybníky slouží, jak už z názvu vyplívá převážně k chovu ryb, ale v menší míře je jejich funkce i ochranná, závlahová či akumuláční pro zemědělskou nebo průmyslovou výrobu.

Tyto vodní plochy byly dále rozděleny podle rozlohy a v přílohách jsou k dispozici mapy, které vyobrazují rozdělení vodních ploch a jejich rozlohu.

6.2.1 Rozdělení vodních ploch

Z Evidence vodních ploch v okrese Kroměříž aktualizované k 31. 12. 1995 byly vybrány vodní plochy ležící v oblasti SO ORP Kroměříž a rozděleny do kategorií. Výsledkem analýzy je tabulka, graf a mapa vodních ploch z daného období.

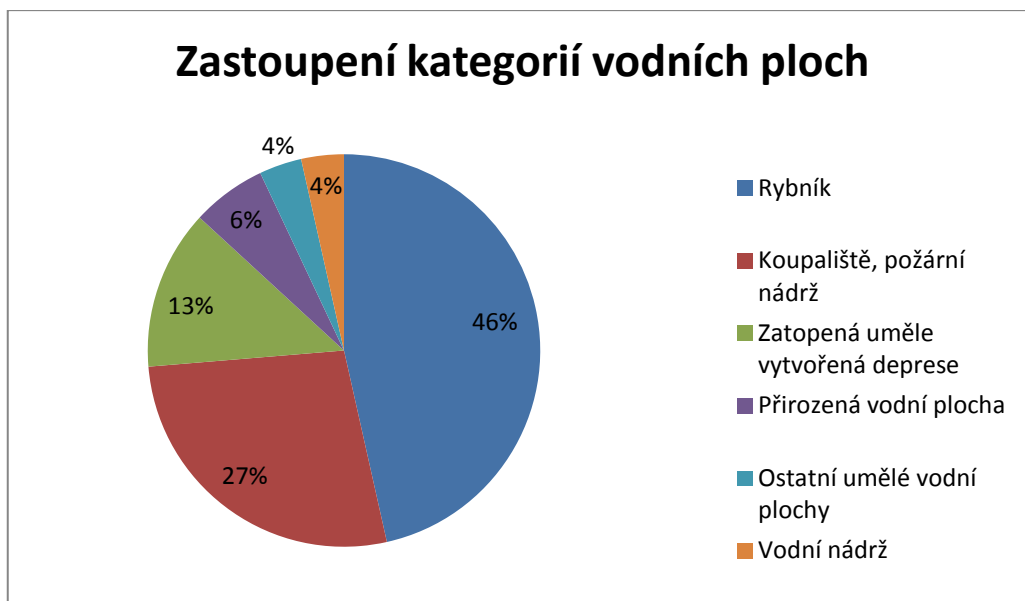
Z tabulky č. 6.2.1.1 vyplívá, že jsou zde nejvíce zastoupeny rybníky a koupaliště, požární nádrže.

Tab. č. 6.2.1.1: Kategorie vodních ploch

Kategorie	Počet
Rybník	53
Vodní nádrž	4
Zatopená uměle vytvořená deprese	15
Koupaliště, požární nádrž	31
Přirozená vodní plocha	7
Ostatní umělé vodní plochy	4

Nejvýznamnější vodní nádrží v této oblasti je k 31. 12. 1995 vodní nádrž Koryčany v jihozápadní části vymezeného území. Tato vodárenská nádrž na vodním toku Kyjovce byla uvedena do trvalého provozu r. 1963. Jejími hlavními funkcemi jsou protipovodňová ochrana, výroba elektrické energie a zdroj pitné vody. Zemní sypaná hráz je vysoká 32,2m, délka v koruně 180m a hloubkou až 18,7m (Štefáček 2010).

Obrázek č. 6.2.1.1 nám graficky znázorňuje zastoupení jednotlivých kategorií, kde je jasně zřetelná převaha rybníků a koupališť, požárních nádrží.

Obr. č. 6.2.1.1: Grafické znázornění procentuálního zastoupení daných skupin

6.2.2 Rozloha vodních ploch

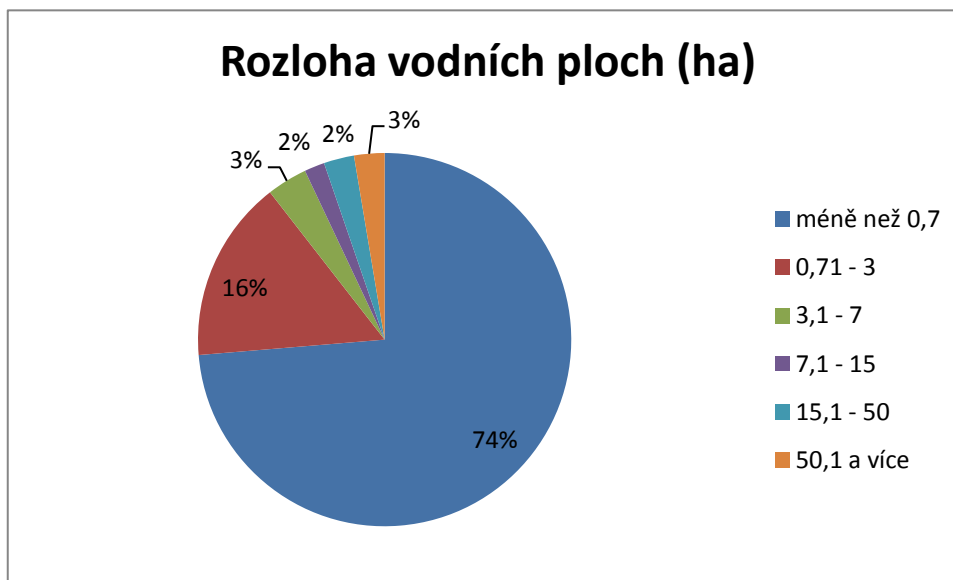
Při rozdělení vodních ploch dle rozlohy je zřejmé, že nejvíce vodních ploch spadá do kategorie s rozlohou menší než 0,7 ha a to v přepočtu 74%. To může být dáno tím, že se zde nachází i spousta malých požárních nádrží či koupališť a menších rybníků či těžebních jam. Naopak vodních ploch větších než 15ha je pouze 6 a to ve velmi širokém rozpětí. Největší vodní plocha, Svárovský rybník v blízkosti Hulína, dosahuje svou rozlohou až 105 ha.

Počty jednotlivých vodních ploch dle rozlohy jsou vyobrazeny v následující tabulce č. 6.2.2.1.

Tab. č. 6.2.2.1: Rozloha vodních ploch

Rozloha (ha)	Počet
méně než 0,7	84
0,71 - 3	18
3,1 - 7	4
7,1 - 15	2
15,1 - 50	3
50,1 a více	3

Na následujícím obr. č. 6.2.2.1 máme přehledně graficky vyobrazeno procentuální zastoupení jednotlivých skupin. Z čehož jasně vyplívá rozdíl v početnosti jednotlivých kategorií. Je zcela zřetelný rozdíl mezi skupinami o rozloze menší než 3ha, které zaujmají z celkového počtu 90% a minimem ploch o rozloze větší.

Obr. č. 6.2.2.1: Grafické znázornění vodních ploch dle rozlohy (%)

Největší vodní plochou v oblasti SO ORP Kroměříž v období do 31. 12. 1995 je Svárovský rybník v blízkosti obce Záhlinice, který svou rozlohou dosahuje cca 105 ha. Tento rybník náleží do soustavy Záhlinických rybníků, spolu s rybníky Doubravickým (54 ha), Pláňavským (44 ha) a Němčickým (14ha). Jedná se o velice významnou přírodní památku Kroměřížska.

Za další významnou vodní plochu v této lokalitě můžeme považovat štěrkoviště v blízkosti obce Kvasice, které má rozlohu 55 ha a vzniklo těžbou štěrkopísku. Je využíváno pro odběr surové vody pro úpravnu vody Tlumačov.

Vodní nádrž Koryčany spadá svou rozlohou (35 ha) taktéž mezi výrazně větší vodní plochy.

6.3 Vodní plochy k 31. 12. 2012

V současné době dochází spíše k revitalizaci a vzniku nových vodních ploch, než že by docházelo k jejich zániku. Na území SO ORP Kroměříž se k 31. 12. 2012 nacházelo 239 vodních ploch. Opět bylo cílem rozdělit tyto vodní plochy do 6 skupin, kterými jsou: rybníky, vodní nádrže, zatopené uměle vytvořené deprese, koupaliště a požární nádrže, přirozené vodní plochy a ostatní umělé vodní plochy. Kategorií vodní nádrže jsou v této práci myšleny vodárenské přehradní nádrže a ostatní malé vodní nádrže vyjma rybníků. Zatopenými uměle vytvořenými depresemi jsou v této práci myšleny zatopené štěrkoviště, písničky, těžební jámy a zemníky. Přirozenými vodními plochami jsou odškracená ramena řek, bažiny a mokřady zamokřené po převážnou část roku. Za ostatní umělé vodní plochy považují plochy vzniklé např. za retenčním účelem, čističky vod, vodní plochy využívané v zemědělských družstvech či průmyslových oblastech, odkaliště. Rybníky slouží, jak už z názvu vyplívá převážně k chovu ryb, ale v menší míře je jejich funkce i ochranná, závlahová či akumulací pro zemědělskou nebo průmyslovou výrobu.

Tyto vodní plochy byly dále rozděleny podle rozlohy a v přílohách jsou k dispozici mapy, které vyobrazují rozdělení těchto vodních ploch a jejich rozlohu.

6.3.1 Rozdělení vodních ploch

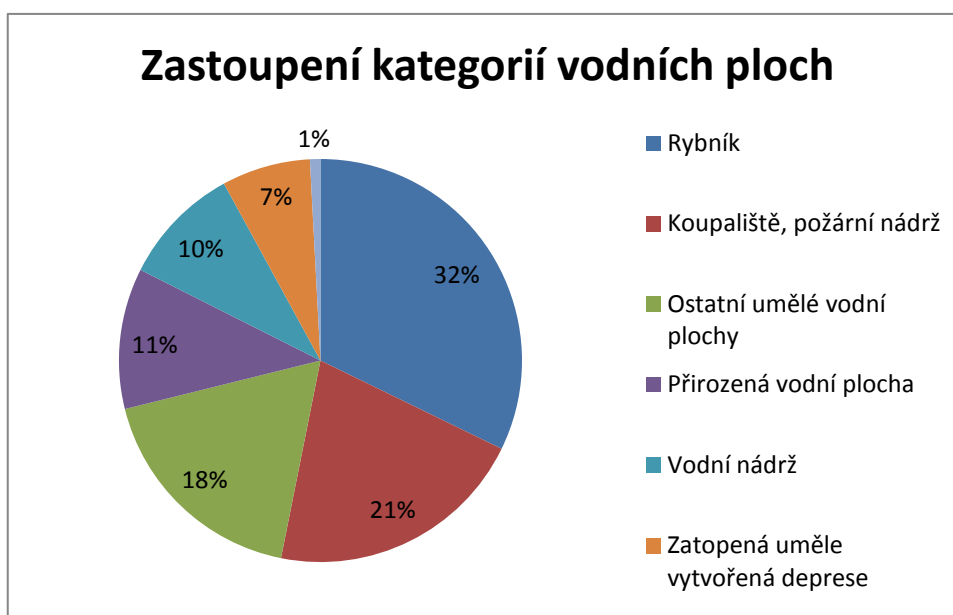
V následující tabulce č. 6.3.1.1 je vyobrazen přesný číselný přehled rozdělení vodních ploch k 31. 12. 2012 na území SO ORP Kroměříž.

Tab. č. 6.3.1.1: Kategorie vodních ploch

Kategorie	Počet
Rybník	77
Malá vodní nádrž	25
Zatopená uměle vytvořená deprese	17
Koupaliště, požární nádrž	50
Přirozená vodní plocha	27
Ostatní umělé vodní plochy	43

Ke konci roku 2012 se na vybraném území nacházelo nejvíce rybníků, trend rybníkářství a obnovy rybníků je opět na pomalém vzestupu. Dále pozorujeme nárůst vodních ploch typu koupaliště a požární nádrže, které počtem 50 zaujímají jednu z nejčastěji zastoupených vodních ploch na tomto území. Koupališť je zde značné minimum, jedná se pouze o koupaliště ve městech a větších obcích, převážnou část tohoto počtu zaujímají požární nádrže, které jsou přítomny téměř v každé obci.

Z následujícího obr. č. 6.3.1.1 můžeme vyčíst procentuální zastoupení jednotlivých kategorií.

Obr. č. 6.3.1.1: Grafické znázornění procentuálního zastoupení daných skupin

6.3.2 Rozloha vodních ploch

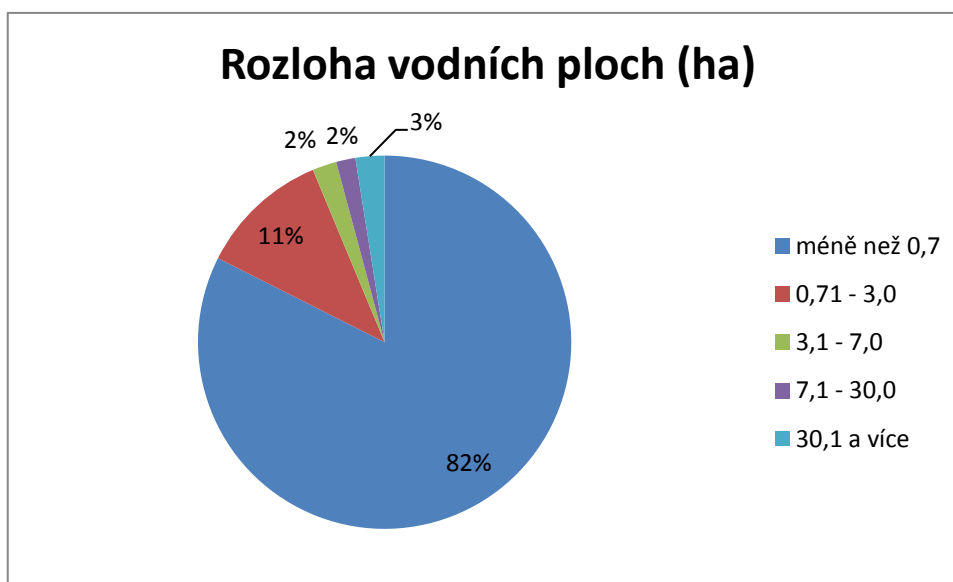
Při seskupení vodních ploch dle rozlohy bylo zjištěno, že převážná většina spadá do první skupiny vodních ploch s rozlohou menší než 0,7 ha. Dokonce téměř polovina všech vodních ploch, k tomuto datu, nedosahuje ani rozlohy 500 m². Přesné počty vyobrazuje tabulka č. 6.3.2.1.

Tab. č. 6.3.2.1: Rozloha vodních ploch

Rozloha (ha)	Počet
méně než 0,7	197
0,71 - 3,0	27
3,1 - 7,0	5
7,1 - 30,0	4
30,1 a více	6

Při přepočtu na procenta zaujímá první kategorie 82%, naopak nejméně početná je kategorie 7,1 – 30 ha, kde je ovšem ze všech kategorií největší rozestup hodnot. I přes to zahrnuje tato kategorie pouze 4 vodní plochy v této lokalitě. Procentuální přehled je k dispozici na obr č. 6.3.2.1.

Obr. č. 6.3.2.1: Grafické znázornění vodních ploch dle rozlohy

I v tomto období zaujímá první místo, co se rozlohy týče rybník Svárov, jeden ze soustavy Záhlinických rybníků. Ovšem na druhém místě s rozlohou, která činí 94,7 ha je písniček nedaleko města Hulín.

6.4 Porovnání stavu rybníků na daném území v různých časových obdobích

Tato kapitola se zabývá změnami v počtu rybníků za vybraná časová období. Jedná se o souhrn dat z výše provedených analýz k tomuto druhu vodní plochy.

Tabulka č. 6.4.1 vyjadřuje přesný počet rybníků na vymezeném území z období II. vojenského mapování, počet dochovaných historických rybníků do současnosti a počet rybníků k 31. 12. 1995 a 31. 12. 2012.

Tab. č. 6.4.1: Počty rybníků v různých časových obdobích

	II. vojenské mapování	Dochované z období II. voj. map.	31. 12. 1995	31. 12. 2012
Počet	43	16	53	77

Z tabulky vyplývá, že od poloviny 19. století docházelo k zániku velkého množství rybníků, z původních 43 se do současnosti dochovalo pouze 16. S postupem času ovšem docházelo ke vzniku nových či jejich obnově. Na přelomu 20. a 21. století je opět pozorovatelný znatelný nárůst rybníků, které mohou sloužit i jako retenční ochrana.

Dochované rybníky nalezneme v katastru obcí Koryčany, Kunkovice, Morkovice-Slížany, Hoštice, Zborovice, Kyselovice a téměř polovinu v katastru obce Chropyně.

Co se týká rozlohy těchto dochovaných vodních ploch, jedná se většinou o velice malé vodní plochy. Devět rybníků, z těchto celkově 16, se pohybuje v rozmezí rozloh od 350-650 m². Jen tři rybníky přesahují hodnot 1 ha. Dva z toho mají mírně nad 1 ha, jedná se o rybníky v katastru obcí Chvalnov-Lísky a Morkovice-Slížany. Jako největší dochovaný rybník je, již dříve zmiňovaný, Zámecký rybník v Chropyni, se svými téměř 26 ha.

ZÁVĚR

Správní obvod obce s rozšířenou působností Kroměříž leží v oblasti, která nepatří dle rozlohy a počtu vodních ploch mezi významné rybníkářské oblasti České republiky. I přes to zde nalezneme značné množství zaniklých, dochovaných i současných vodních ploch, ovšem převážně velice malých rozměrů.

Hlavním dílem použitým v části věnující se historii vodních ploch na tomto území byla *Vlastivěda Moravská* od Františka Peřinky, ve které nalezneme stručné historie konkrétních významných vodních ploch. V tomto správním obvodu se ale nalézají převážně většina vodních ploch menších než 1ha, o kterých však v dokumentech zmínky nejsou. Na vesnicích se velice často jednalo např. o mlýnské náhony.

V první části věnující se historickým rybníkům z období II. vojenského mapování bylo nutno porovnávat mapy z tohoto mapování se současnými katastrálními mapami. Poté se dospělo k závěru, že úplně zaniklo 27 rybníků a ostatní byly přeměněny v ornou půdu, zastavěnou či manipulační plochu, komunikace a pouze v jednom případě byla plocha po bývalém rybníce zalesněna. Tyto rybníky se nacházely většinou v blízkosti vodních toků, proto je nejvíce zastoupen půdní typ fluvizem, který je typický pro oblasti říčních niv. Co se rozlohy týká, 84% všech historických rybníků mělo rozlohu menší než 1ha.

Další část práce se zabývá vodními plochami k 31. 12. 1995. Dostupné materiály pro toto období, Evidence vodních ploch v okrese Kroměříž, udávaly, že počet evidovaných vodních ploch činil 114. Jedná se o vodní plochy různých velikostí a účelů. Nejvíce procent z celkového počtu zaujímají rybníky a to téměř polovinu, tedy 46 %. To dokládá, že zde nedocházelo k dalšímu zanikání, ale docházelo k postupné obnově.

Dále bylo úkolem této práce zjistit počet a stav vodních ploch k 31. 12. 2012, tedy téměř do současnosti. Celkem jejich počet k tomuto datu představoval 239. Tento výrazný rozdíl od roku 1995 může být způsoben tím, že v té době nebyly všechny vodní plochy zaevidovány a také spousta nových vznikla nebo došlo k jejich revitalizaci.

Zajímavou částí byla analýza výsledků v poslední části práce. Jednalo se o porovnávání počtu rybníků vyvíjející se v čase. V období II. vojenského mapování, a těsně po něm, docházelo k úbytku a zazemňování vodních ploch, do dnešní doby se dochova-

lo necelých 40 % těchto rybníků. V posledních staletích ale dochází k postupné obnově, revitalizaci a budování nových rybníků, jejichž účelem je především chov ryb, ale také slouží jako retenční nádrže či k rekreaci. Významné rybníky této oblasti, jako například Zámecký rybník v Chropyni, bývají i důležité z hlediska bio-ochrany. Nalezneme zde spoustu chráněných rostlin a živočichů.

SUMMARY

District of administration with extended activity Kromeriz is placed in region which doesn't belong according dimensions and amount of water areas to significant pond region in Czech Republic. Over it still we can find high amount expiry, extant and current water areas but especially very small dimensions.

The main publication used on part focused on history of water areas in this region was Vlastiveda Moravska from Frantisek Perinka. Here we can find brief history about important water areas. Most of water areas smaller than 1 ha, which are placed in this district of administration, there are not information in this publication. In the country concern about mill-race in most case.

In the first part relate to historical ponds from age of II. military mapping was necessary to compare maps from this mapping to current cadastral maps. Then I came to conclusion that 27 ponds completely expiry and other were convert to arable land, urban areas or manipulating areas, routes and just in one case was area after further pond afforest. These ponds were placed mostly close to the water flows therefore there is the fluvial ground type which is typical for flow-wold areas. 84% of all historical ponds were smaller than 1ha.

Next part of the thesis deals with water areas up to date 31. 12. 1995. Accessible documents for this period, Evidence of water areas in Kromeriz country determinates that amount of of water areas was 114. There are water areas different dimensions and purposes. The most percentare contains ponds, nearly half, exactly 46%. This is a prove of that rapidly expiry didn't happened but gradually recovery in to.

Next task of this thesis was to find out amount and situation of water areas up to 31. 12. 2012, actually to present. The amount up to this date was 239 in total. Since

1995 this significant difference can be caused by the fact that all water areas were not in evidence in this period and also a lot of new appeared or were revitalizing.

The important part was to analyse results in the last part of this thesis. It concerns the comparison of the amount of ponds in time evolution. In the period of II. military mapping, and closely after, there was a decrease and filling of water areas, but to this day all of 40% of these ponds were preserved. In the last centuries there was a gradual recovery, revitalizing and building up new ponds whose purpose is mostly breeding of fish but also serve as retention tanks or for recreation. Important ponds in this region, such as the Mansion pond in Chropyne, are also important from a bio-protection standpoint. We can find a lot of protected plants and animals.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CENIA	Česká informační agentura životního prostředí
Dibavod	Digitální báze vodohospodářských vod
ha	hektar
INSPIRE	Infrastructure for Spatial Information In Europe
m n. m.	metry nad mořem
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
TKSP	Taxonomický klasifikační systém půd
VÚV	Výzkumný ústav vodohospodářský

ZDROJE

Tištěné zdroje

- ANDRESKA, J. *Lesk a sláva českého rybníkářství*. Praha: NUGA, 1997. 167 s.
- DEMEK, J. et al. *Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny*. Brno: AOPK ČR, 2006. 582 s.
- DUBRAVIUS, J. *O rybnících*. Praha: Československá akademie věd, 1953. 77 s.
- FIŠER, Z. *Kapitoly z dějin Chropyně I*. Chropyně: Grafia, 1990. 55s.
- KUKLÍK, K. *České a moravské rybníky*. Praha: ČTK, 1984. 83 s.
- MÍKA, A. *Slavná minulost českého rybníkářství*. Praha: Orbis, 1955. 59 s.
- MOTALOVÁ, E., MOTAL, J. *Nítkovice v minulosti a současnosti*. Kroměříž: Š-PRESS Josef Ševela, 2006. 267s.
- PEŘINKA, F. *Vlastivěda moravská, II. Místopis, Kroměřížský okres*. Brno: Moravské akciové knihtiskárny, 1911. 604 s.
- ŠTEFÁČEK, S. *Encyklopedie vodních ploch Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Libri, 2010. 367 s.
- TOLASZ, R. et. al. *Atlas podnebí Česka*. Praha: ČHMÚ, 2007. 255 s.

Prameny

- WALDHANS, V. *Evidence vodních ploch v okrese Kroměříž*. Brno: Ateliér N°90, 1992. 222s.

Elektronické zdroje

- ČSÚ. *Kroměříž* [online]. 13. 6. 2012 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z:<http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/kromeriz_orp>.

ČSÚ. *Územně analytické podklady v obcích vybraného SO ORP* [online]. 31. 12. 2011 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?parhod_id0=30571&cislotab=UAP6020PU_OB1.81&verze=1&voa=graf&go_zobraz=1&aktualizuj=Aktualizovat&verze=1>.

ČSÚ. *Počet obyvatel ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností k 1. 1. 2013* [online]. 30. 04. 2013 [cit. 2013-05-02]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/50002DF529/\\$File/13011302.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/50002DF529/$File/13011302.pdf)>.

ČSÚ. *Vybrané ukazatele za správní obvod Kroměříž v letech 2001 – 2012* [online]. 28. 03. 2013 [cit. 2013-05-02]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/casova_rada_za_so_orp_kromeriz>.

ČÚZK. *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. 14. 07. 2012 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <<http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/>>.

HYDROPROJEKT. *Charakteristiky území podstatné pro řešení protipovodňové ochrany* [online]. Srpen 2007 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.kr-zlinsky.cz/ppo/B_Charakteristiky_uzemi/B1_CHARAKTERISTIKY_UZEMI.pdf>.

LABORATOŘ GEOINFORMATIKY. *II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. 2001-2010 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm>.

POVODÍ MORAVY. *Významné řeky* [online]. 2010-2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <<http://www.pmo.cz/cz/uzitecne/vyznamne-vodni-toky/>>.

ÚZEMNĚ IDENTIFIKAČNÍ REGISTR. *Obec s rozšířenou působností Kroměříž - podrobné informace* [online]. 11. 12. 2012 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <<http://www.uir.cz/orp/1546/Kromeriz>>.

Mapový podklad

CENIA. *Geoportal* [online]. 2010 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z:

< <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>>.

Použité vrstvy:

II. vojenské mapování

Rastrové ekvivalenty topografických map

Typy půd dle TKSP

Typy reliéfu

Správní členění

Ortofotomapa

VÝZKUMNÝ ÚSTAV VODOHOSPODÁŘSKÝ T. G. MASARYKA. *Struktura DIBAVOD* [online]. 2011 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z:

<<http://www.dibavod.cz/index.php?id=27&PHPSESSID=e947183e948435ec280589d55767842e>>.

Použité vrstvy:

A01 – vodní tok

A03 – vodní tok (hrubé úseky)

A05 – vodní nádrže

SEZNAM PŘÍLOH

SEZNAM TABULKOVÝCH PŘÍLOH

Příloha č. 1: Využití plochy v obcích SO ORP Kroměříž k 31. 12. 2011

SEZNAM MAPOVÝCH PŘÍLOH

Příloha č. 2: Mapa reliéfu krajiny

Příloha č. 3: Mapa vodních toků

Příloha č. 4: Mapa půdních typů podle TKSP

Příloha č. 5: Mapa současného využití území zaniklých vodních ploch

Příloha č. 6: Mapa rozlohy historických vodních ploch

Příloha č. 7: Mapa rozdělení vodních ploch k 31. 12. 1995

Příloha č. 8: Mapa rozlohy vodních ploch k 31. 12. 1995

Příloha č. 9: Mapa rozdělení vodních ploch k 31. 12. 2012

Příloha č. 10: Mapa rozlohy vodních ploch k 31. 12. 2012

Příloha č. 11: Mapa rybníků v různých časových obdobích

FOTODOKUMENTACE

Příloha č. 12: Fotodokumentace současných a zaniklých vodních ploch

Obr. č. 1: Revitalizovaný rybník Kletiny v katastru obce Chvalnov-Lísky

Obr. č. 2: Zaniklý rybník v katastru obce Chvalnov-Lísky

Obr. č. 3: Revitalizovaná vodní nádrž v katastru obce Skaštice

Obr. č. 4: Oblast zaniklého rybníka v katastru obce Žalkovice

Obr. č. 5: Oblast zaniklého rybníka v katastru obce Pornice

Obr. č. 6: Oblast zaniklého rybníka v katastru obce Pornice

Obr. č. 7: Oblast zaniklého rybníku v katastru obce Hulín

Obr. č. 8: Oblast zaniklého rybníka v katastru obce Uhřice (Hošákův mlýn)

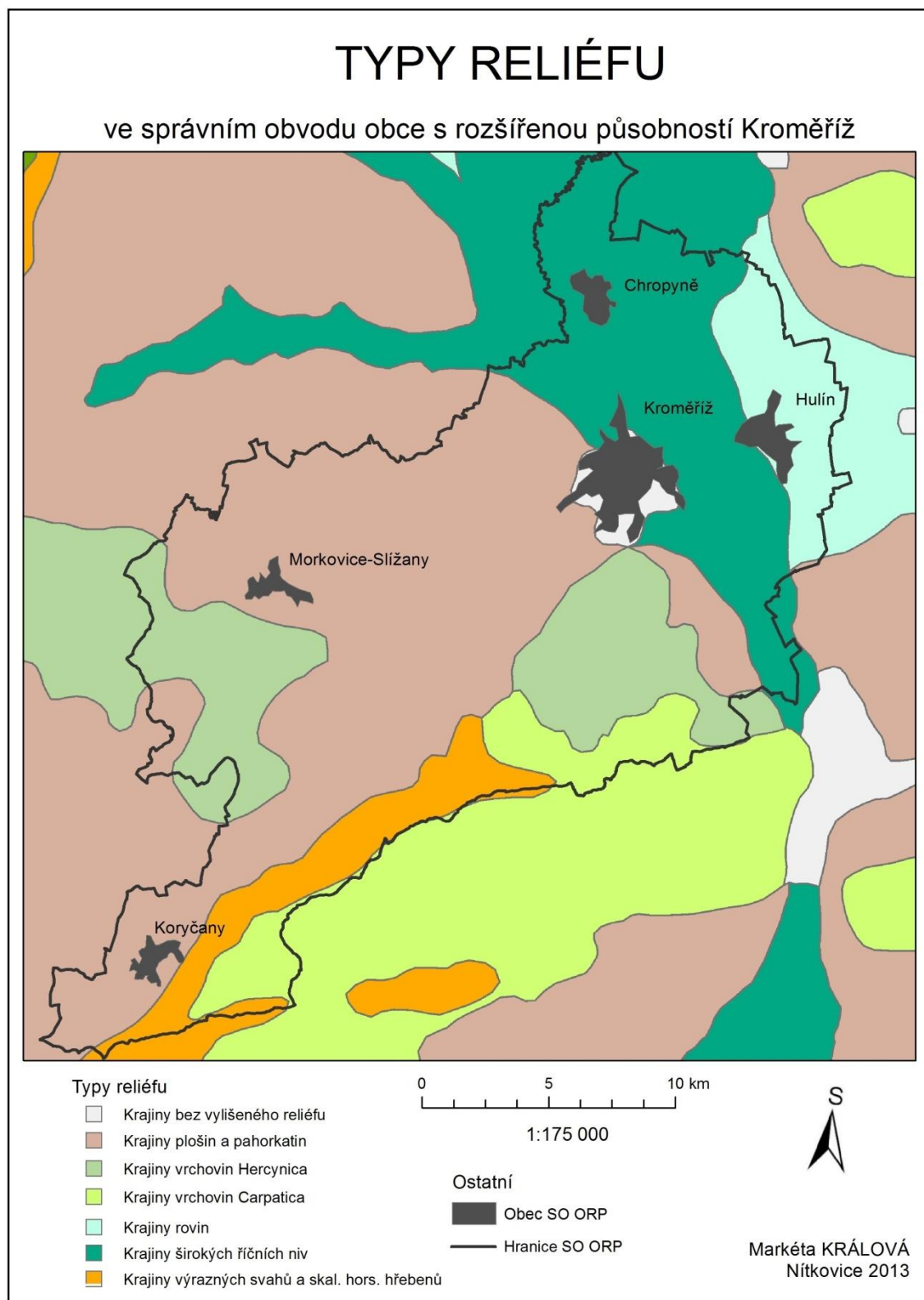
Příloha č. 1: Využití plochy v obcích SO ORP Kroměříž k 31. 12. 2011

Obec	Celková výměra (ha)	Využití plochy					
		Podíl ze- mědělské půdy z celkové výměry (%)	Podíl orné půdy ze zemědělské půdy (%)	Podíl trva- lých trav- ních poros- tů ze ze- mědělské půdy (%)	Podíl zasta- vených a ostatních ploch z celkové výměry (%)	Podíl vodních ploch z celkové výměry (%)	Podíl lesů z celkové výměry (%)
SO ORP - Kroměříž	49 904	64,5	87,2	6,6	10,2	1,9	23,4
Bařice- -Velké Těšany	669	81,6	85,4	6,0	10,9	0,5	7,0
Bezměrov	725	81,2	88,8	8,2	15,4	2,6	0,8
Břest	1 083	88,2	94,9	2,0	10,5	0,9	0,4
Cetechovice	748	60,6	81,2	11,1	4,9	0,3	34,1
Chropyně	1 900	55,6	75,1	18,8	12,1	3,7	28,6
Chvalnov- Lísky	884	63,7	92,8	2,6	6,5	1,3	28,5
Dřínov	544	85,1	95,5	0,4	10,8	0,4	3,6
Honětice	369	85,6	88,0	9,4	4,8	1,1	8,6
Hoštice	758	51,0	77,7	15,1	5,0	0,2	43,8
Hulín	3 213	63,2	89,3	6,3	18,1	9,3	9,5
Jarohněvice	499	92,4	90,5	2,5	6,1	1,0	0,5
Karolín	136	85,1	87,3	5,8	9,8	0,7	4,4
Koryčany	4 113	39,5	76,0	17,6	6,5	1,8	52,2
Kostelany	1 320	36,2	69,5	21,9	4,7	0,3	58,9
Kroměříž	5 098	61,3	86,6	3,6	23,4	2,3	13,0
Kunkovice	712	50,8	83,5	13,2	4,1	0,8	44,4
Kvasice	1 107	69,9	86,7	6,5	11,3	7,0	11,8
Kyselovice	676	92,2	96,6	0,5	6,5	0,8	0,5
Litenčice	1 051	79,8	77,3	13,4	7,4	0,7	12,1
Lubná	687	57,6	78,3	16,1	6,9	1,5	34,0
Lutopecny	487	82,4	89,0	5,6	15,9	1,7	-

Morkovice-Slížany	2 115	63,2	92,3	2,8	6,4	1,2	29,3
Nítkovice	913	52,4	94,0	1,1	3,9	0,7	43,0
Nová Dědina	757	29,2	55,5	33,0	10,8	0,1	59,9
Pačlavice	1 547	66,3	93,6	1,4	5,8	0,8	27,2
Počenice-Tetětice	829	91,1	95,9	0,8	6,7	0,8	1,3
Prasklice	393	89,3	95,3	0,2	8,9	0,9	0,9
Pravčice	699	92,0	95,0	0,5	6,5	1,1	0,4
Rataje	1 211	69,4	93,2	1,3	9,1	0,3	21,2
Roštín	1 803	47,2	90,4	4,5	4,6	0,3	48,0
Skaštice	773	70,5	96,1	0,5	11,5	1,5	16,5
Soběsuky	401	87,6	82,7	8,2	8,9	1,2	2,3
Střílky	992	59,9	84,4	7,7	7,9	0,4	31,9
Střížovice	572	73,0	87,6	9,3	7,6	3,9	15,5
Sulimov	197	87,5	82,0	14,7	9,7	0,4	2,5
Šelešovice	462	80,6	90,5	5,5	9,0	0,9	9,6
Troubky-Zdislavice	1 056	85,9	82,1	3,5	7,4	0,9	5,8
Uhřice	343	83,5	96,6	1,0	14,4	1,5	0,6
Věžky	827	71,5	93,5	2,0	11,6	2,1	14,7
Vrbka	532	53,1	87,4	5,3	4,0	0,1	42,8
Záříčí	806	72,1	88,5	7,9	6,1	1,6	20,2
Zástřizly	665	39,9	81,9	13,4	6,8	0,7	52,6
Zborovice	1 223	74,6	92,6	0,6	8,9	0,8	15,8
Zdounky	2 662	64,4	78,5	12,6	8,3	0,6	26,8
Zlobice	664	81,2	94,4	0,5	9,2	1,8	7,8
Žalkovice	681	86,5	95,3	0,5	12,3	1,0	0,2

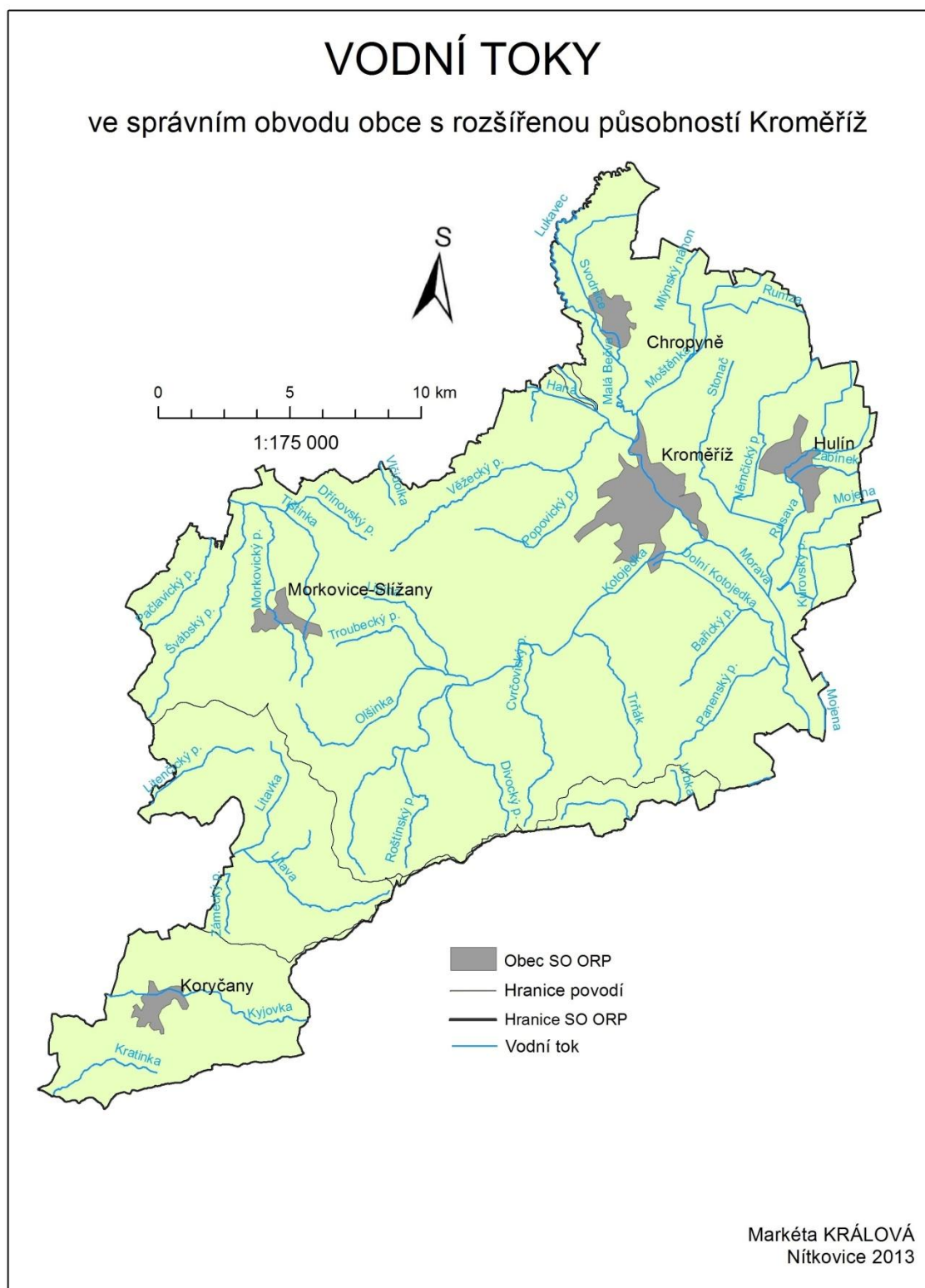
Zdroj: ČSÚ, 31. 12. 2011

Příloha č. 2: Mapa reliéfu krajiny

Podklad: Geoportál CENIA – typy reliéfu

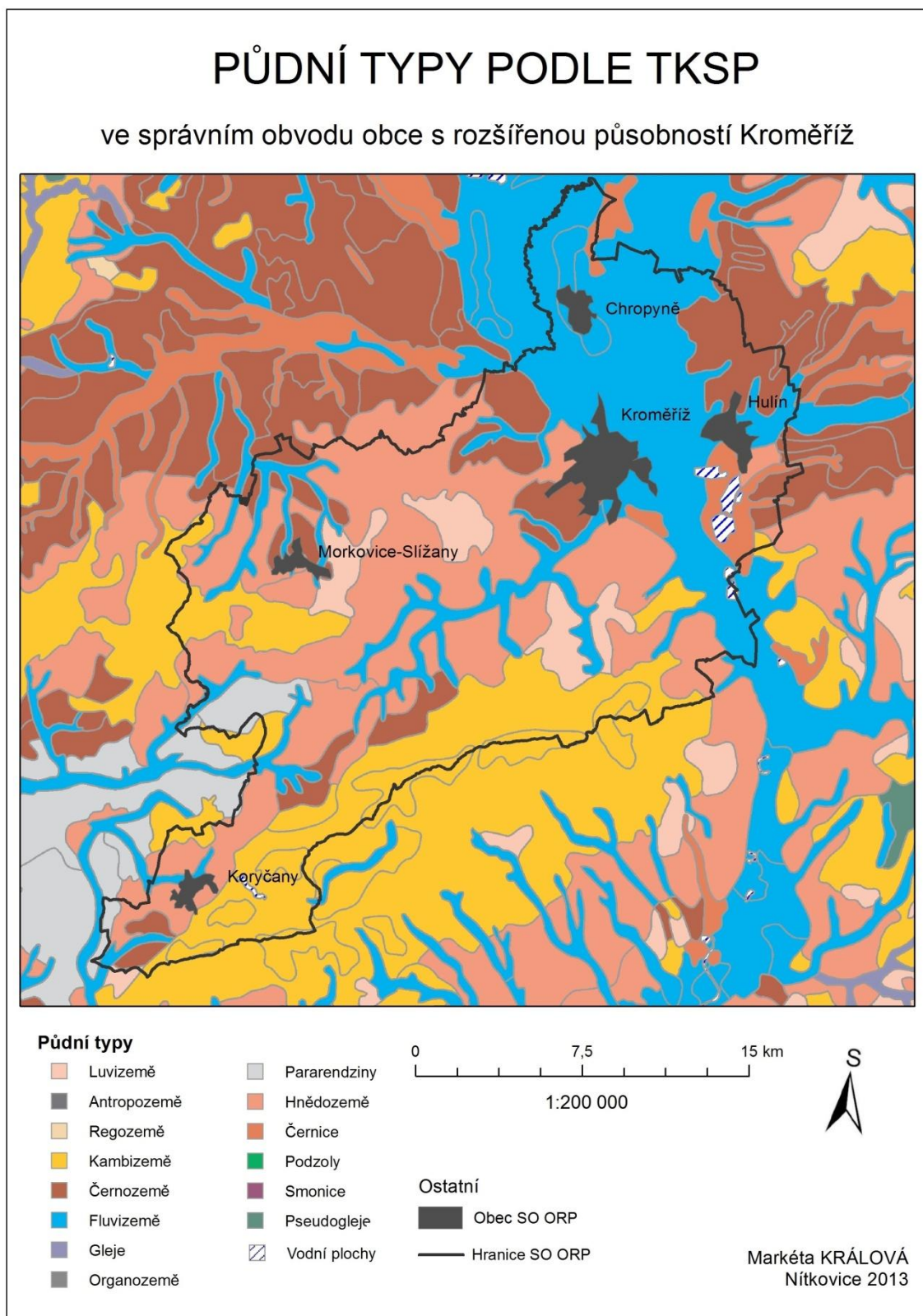
Příloha č. 3: Mapa vodních toků

Podklad: VÚV T. G. Masaryka – vodní toky (hrubé úseky), hydrologické členění – povodí III. řádu

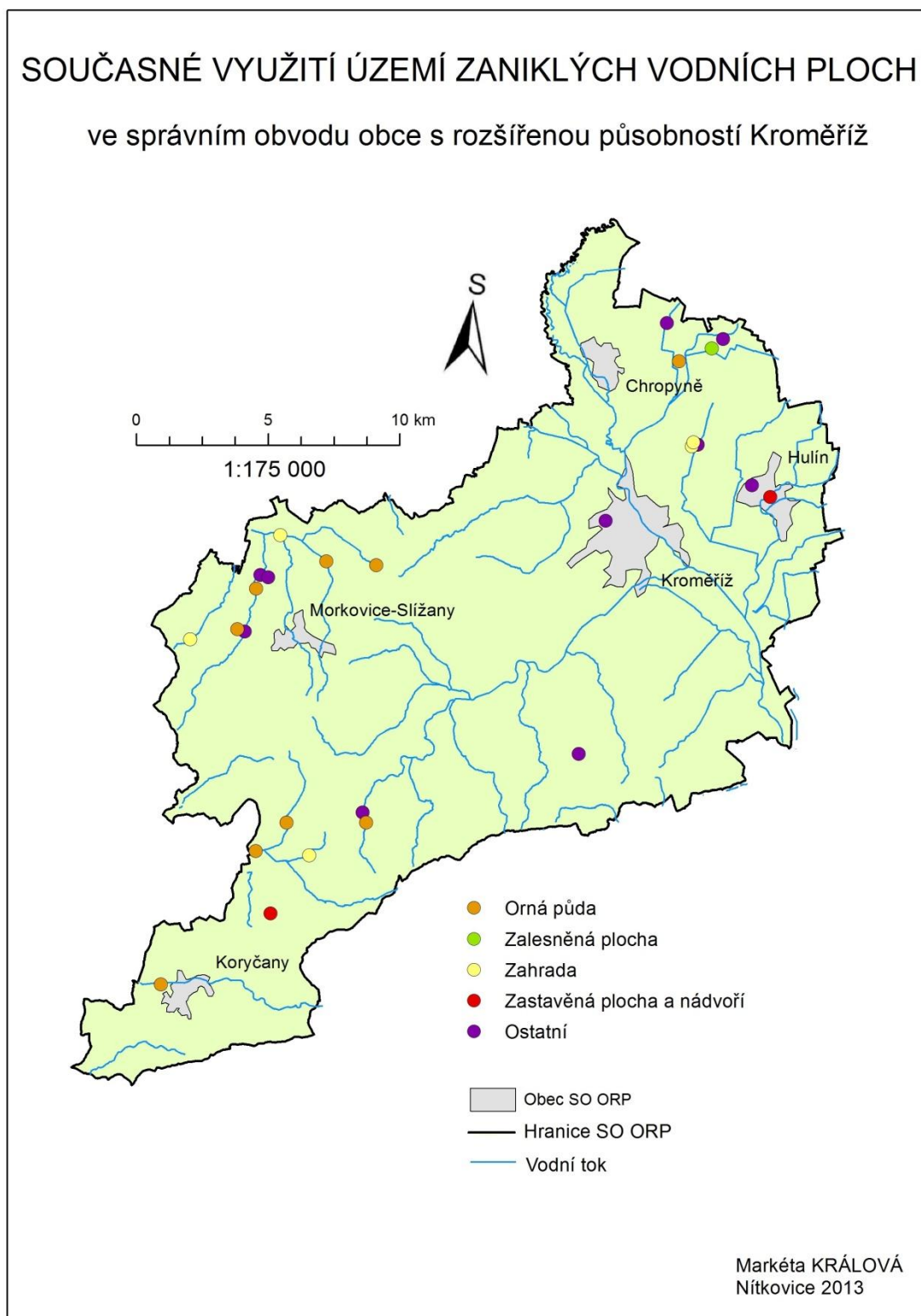

Příloha č. 4: Mapa půdních typů podle TKSP

Podklad: Geoportál CENIA – typy půd podle TKSP

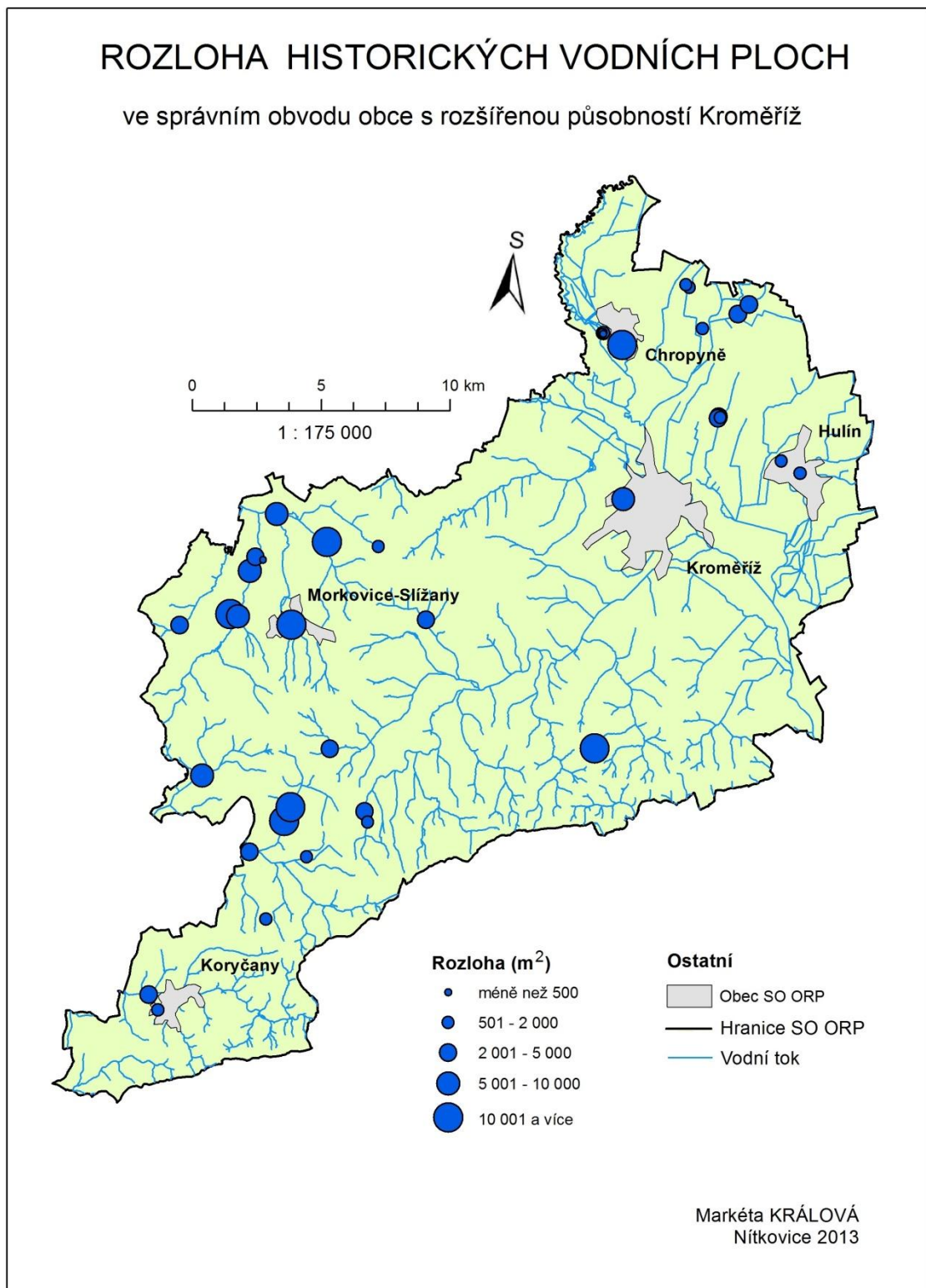
Příloha č. 5: Mapa současného využití území zaniklých vodních ploch

Podklad: VÚV T. G. Masaryka – vodní toky (hrubé úseky)

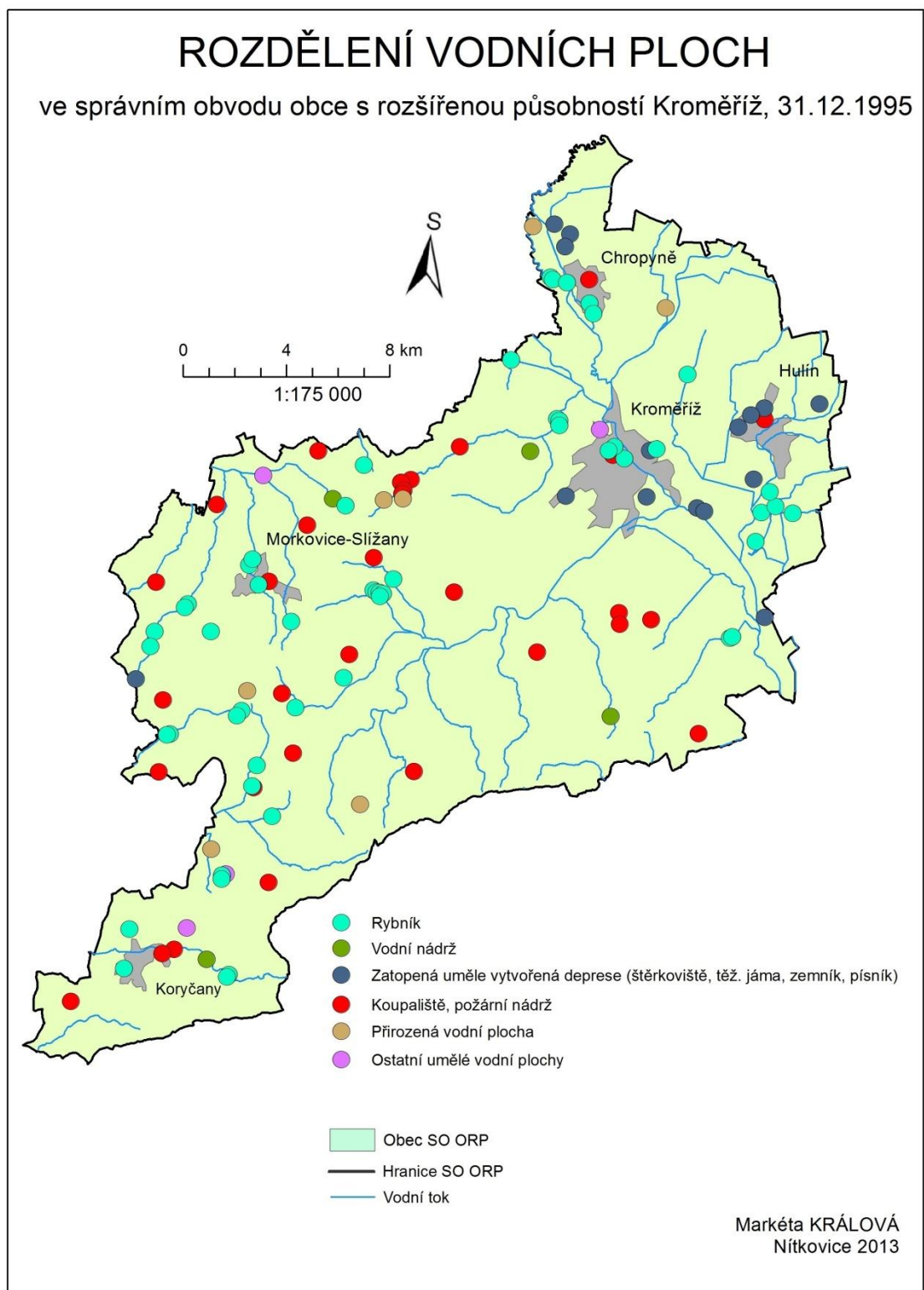

Příloha č. 6: Mapa rozlohy historických vodních ploch

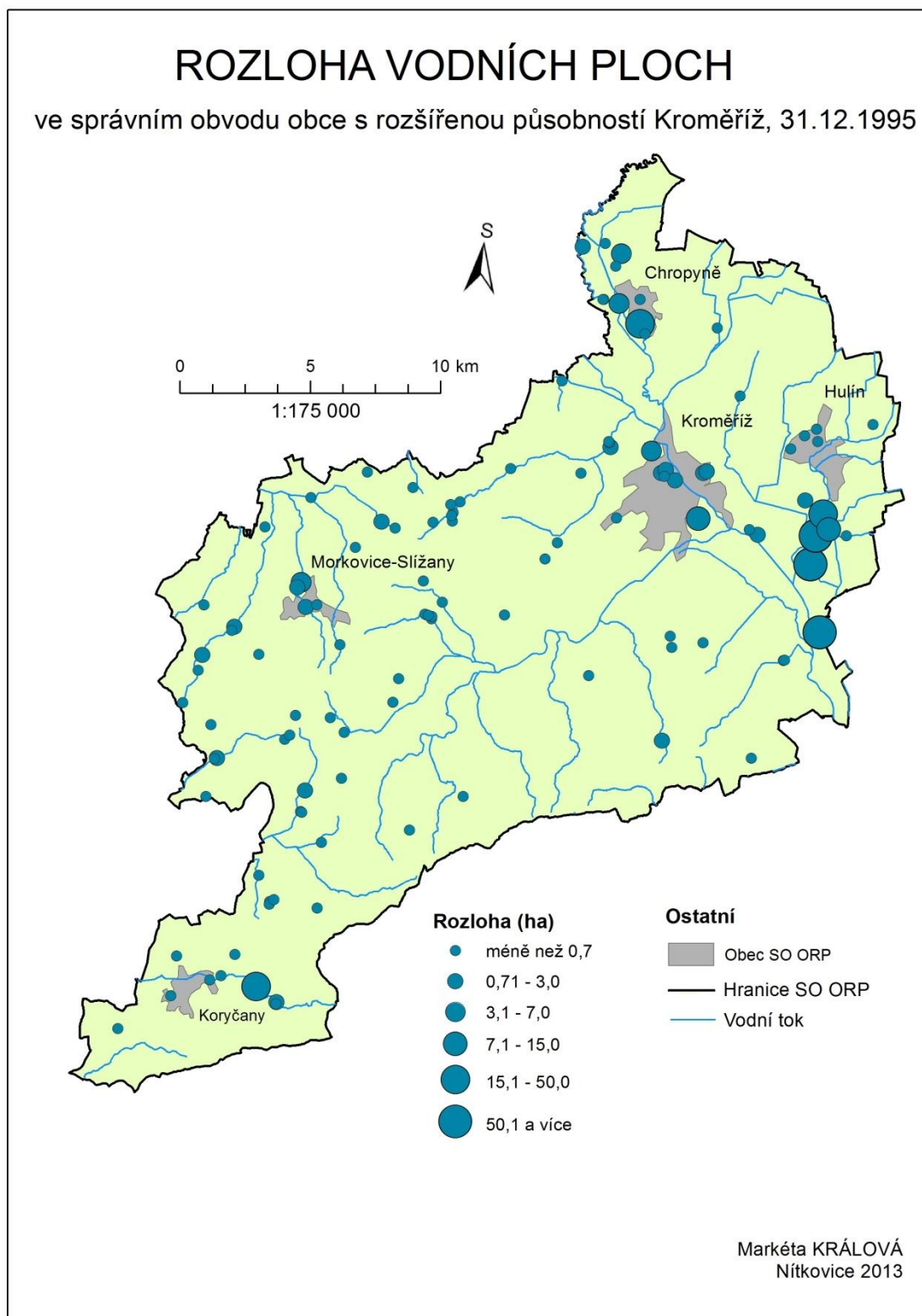
Podklad: VÚV T. G. Masaryka – vodní tok

Příloha č. 7: Mapa rozdělení vodních ploch k 31. 12. 1995

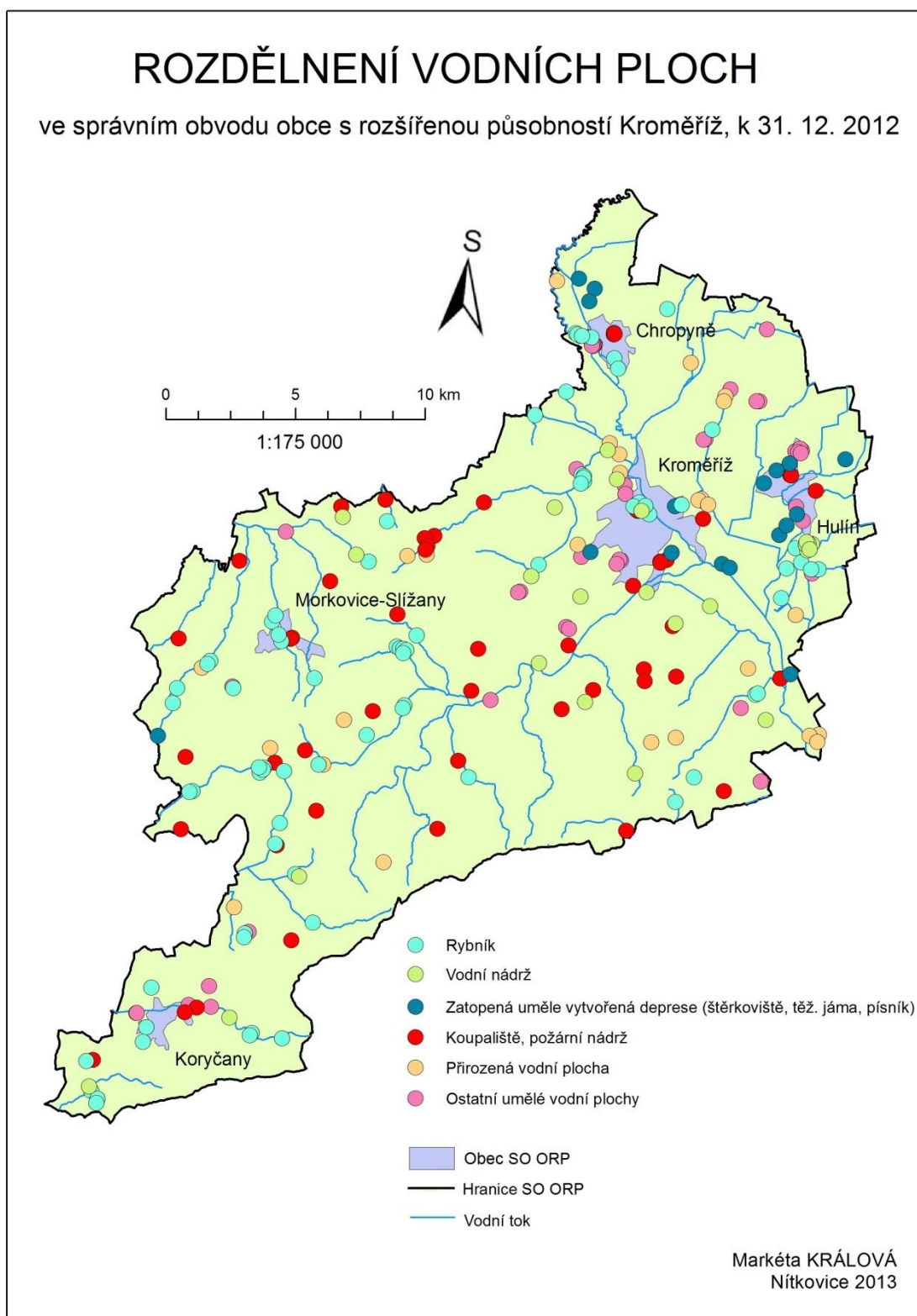
Podklad: VÚV T. G. Masaryka – vodní toky (hrubé úseky)

Příloha č. 8: Mapa rozlohy vodních ploch k 31. 12. 1995

Podklad: VÚV T. G. Masaryka – vodní toky (hrubé úseky)

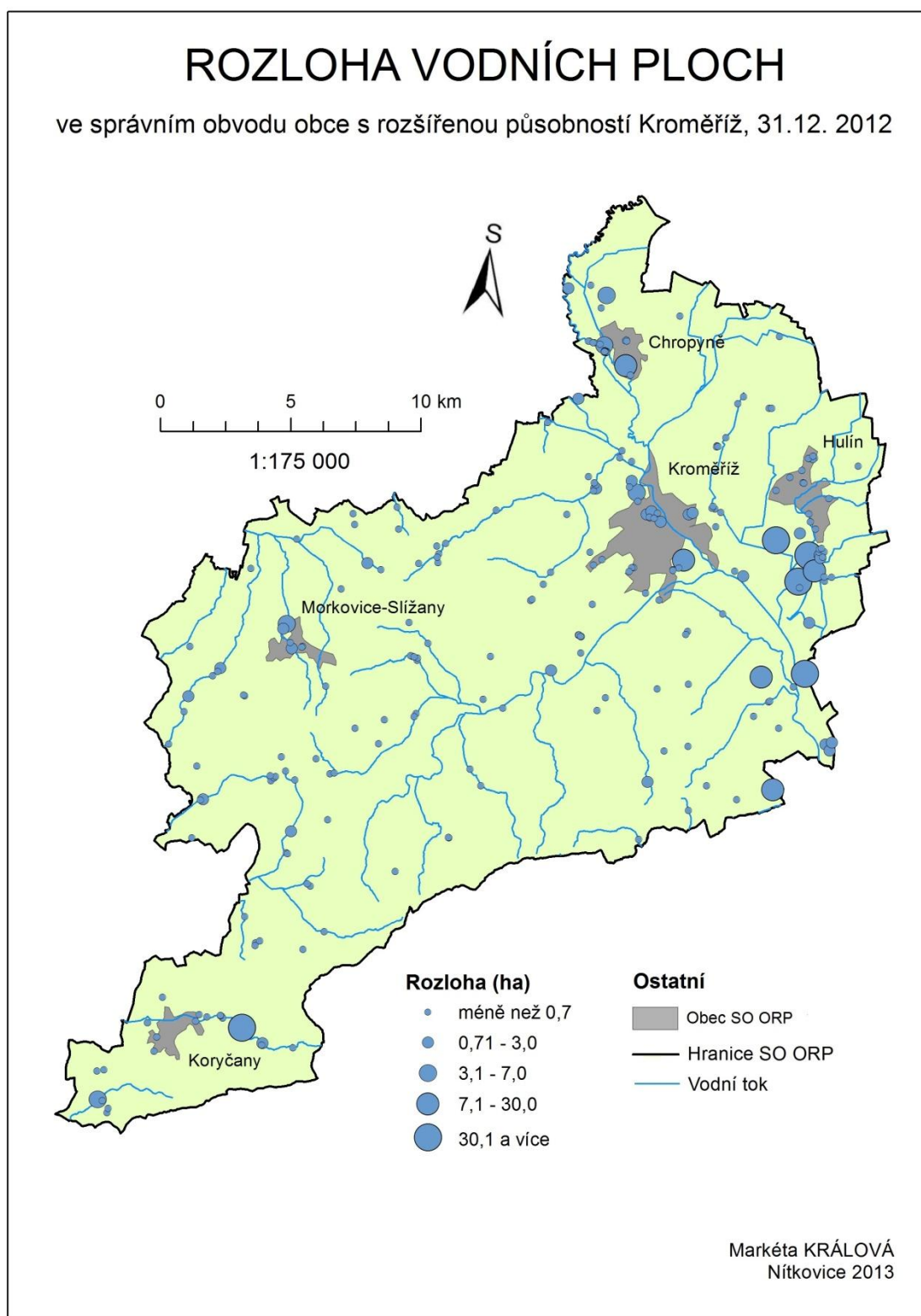
Příloha č. 9: Mapa rozdělení vodních ploch k 31. 12. 2012

Podklad: VÚV T. G. Masaryka – vodní toky (hrubé úseky)

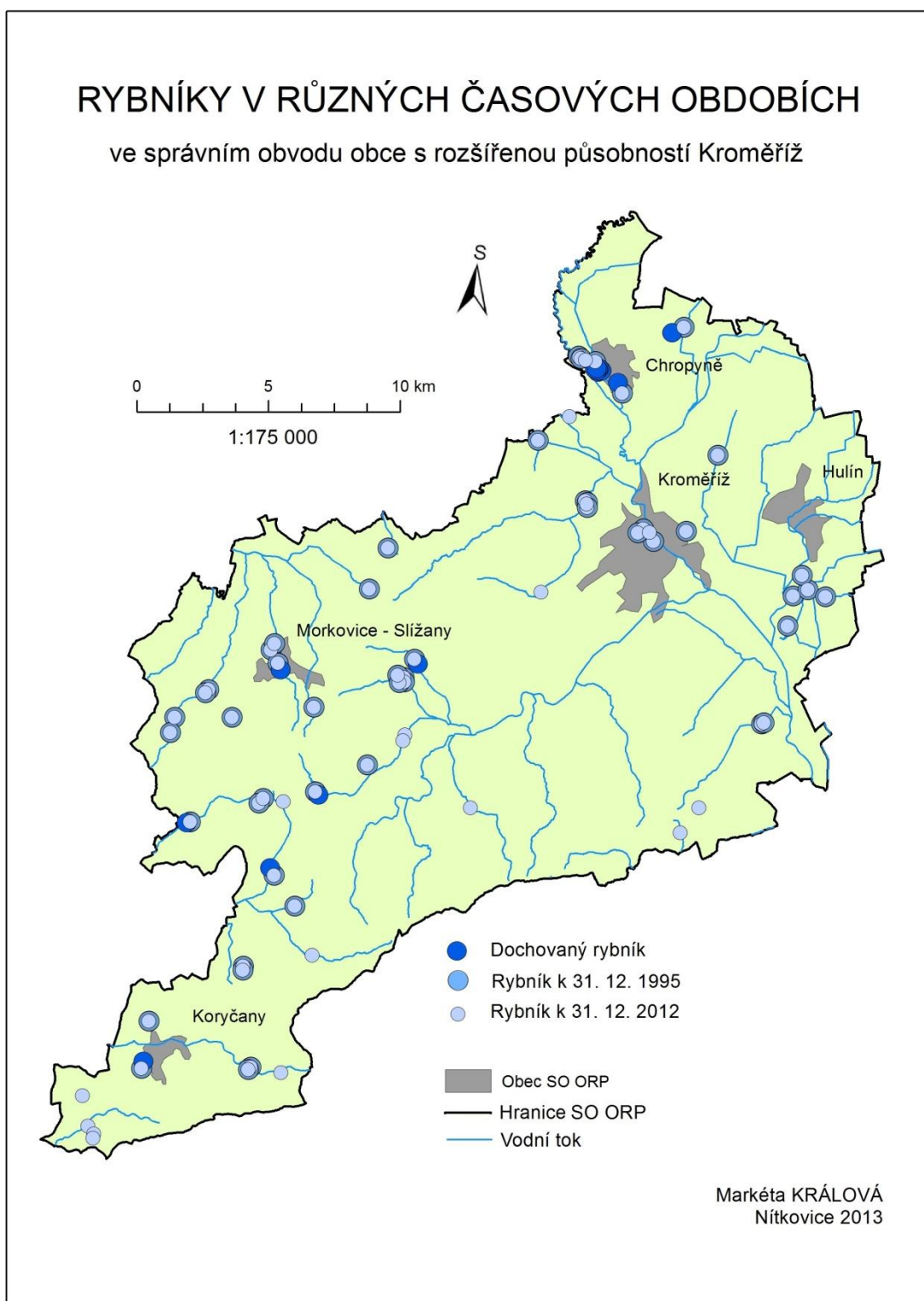

Příloha č. 10: Mapa rozlohy vodních ploch k 31. 12. 2012

Podklad: VÚV T. G. Masaryka – vodní toky (hrubé úseky)

Příloha č. 11: Mapa rybníků v různých časových obdobích

Podklad: VÚV T. G. Masaryka – vodní toky (hrubé úseky)

Příloha č. 12: Fotodokumentace současných a zaniklých vodních ploch

Obr. č. 1: Revitalizovaný rybník Kletiny v katastru obce Chvalnov-Lísky

Obr. č. 2: Zaniklý rybník v katastru obce Chvalnov-Lísky

Obr. č. 3: Revitalizovaná vodní nádrž v katastru obce Skaštice

Obr. č. 4: Oblast zaniklého rybníka v katastru obce Žalkovice

Obr. č. 5: Oblast zaniklého rybníka v katastru obce Pornice

Obr. č. 6: Oblast zaniklého rybníka v katastru obce Pornice

Obr. č. 7: Oblast zaniklého rybníku v katastru obce Hulín

Obr. č. 8: Oblast zaniklého rybníku v katastru obce Uhřice (Hošákův mlýn)